

izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2637 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2637 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4804

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., SREDA, 10. JULIJA (JULY 10), 1946

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 133

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Minič zahteva smrtno kazeno za izdajalce

Reprezentanti Amerike
in Anglije ožigosani
na obravnavi

VAROTA PROTI TI- TOVI SILI

Belgrad, 9. jul. — Polkovnik Miloš Minič je kot prosekutor obravnavi proti generalu Mihajloviću in drugim, ki so obtoženi izdajstva in kolaboracije z Nemci in Italijani, sovražniki Jugoslavije, zahteval smrtno kazen za vse. Minič je v svojem govoru pred vojaških sodiščem izrazil nekateri Američane in Angličane moralne odgovornosti za Mihajlovićevo kooperacijo z Nemci in Italijani. Ti so skozi izdajstvo proti osvobodilni armadi maršala Tita.

"Izjave Mihajlovića in spisani dokumenti, predloženi sodišču, kažejo, da so reprezentanti v javnem stanu Mihajlovića podprli četniško borbo proti partizanom in s tem v bistvu podprli kolaboracijo z okupacijskimi silami," je rekel Minič.

Činilo je, da Mihajlović ne bi mogel tako dolgo vzdrževati četrte sile, če ne bi bil dobival orodij, politične in materialne podpore iz tujine. Ameriški ministri so prišli v Mihajlovićev glavni stan leta 1944, ko so britski častniki zapustili Italijo in v glavnem stanu do jutra preteklega leta. S svojo nezvestostjo so ustvarili vtis, da nekateri ljudmi, da Mihajlović ne kooperira z Nemci in Italijani.

Minič je večji del svojega govorja posvetil obsojanju Mihajlovića in drugih obtožencev. Obtoženci so bili blazni izdajalci, je dejal. "Kopali so se v umorjenih otroci, ženski in starih ljudeh. Ti niso bili rešeni Srbov, temveč nesramna izdajalci Srbov."

Mihajlovića je zagovarjal Nijelj Djonović, prominentni belodinski odvetnik. "Človek, ki ne stori nikaj dobrega, ne more dostikrat nekaj slabega," je dejal. "Pozabiti ne smemo, da Mihajlović pobegnil v hrbe in se potem boril proti okupacijski sili. Mihajlović ne sme poslušati britskih in ameriških častnikov, ki so mu govorili, naj vodi borbo proti komunistom. Ti častniki in članke jugoslovanske vlade v Londonu so zavzemali enako stališče proti partizanom. Sodišče prosim, naj to dejstvo upošteva pri tehtanju Mihajlovićeve krivde. Nemci so tudi intrinzično skušali so ustvariti razdaljo med zavezniki, ko so pripodobili Američanom, da ruske vojske armade ogrožajo Evropo. Mihajlović je večkrat izjavil, da so sovražniki Nemcev. Ne morem verjeti, da je on zločinec. Njegova tragedija je, ker se ni držal dogovora z maršalom Titom."

Plačevanje odškodnine vojnim veteranom

Washington, D. C., 9. jul. — V kongresu se razpravlja o predlogu zakona, da se odškodnine vojnim veteranom, ki so bili ranjeni v svetovni vojni, zviša za najmanj 50 odstotkov. Načrt je bil sprejet v zbornici poslan

Večji fant na svetu umrl

Graston, N. D., 9. jul. — Jim

Domače vesti

Obisk

Chicago, 9. jul. — Glavni urad SNPJ so v ponedeljek obiskali: Mary Skoda iz Latroba, Pa., Mary in Thomas Leskosek iz Milwaukeeja v spremstvu Frances Prah iz Chicaga, J. W. Tratar iz Fontane, Cal., iz St. Louisa pa Jeane Franko, Loretta in Florence Smith in Rose Weiss.

Nov grob v Illinoisu

Springfield, Ill., Dne 4. jul. je umrl za rakom Frank Volk, star 75 let, doma iz Toplice, Dolenjsko, član društva 184 SNPJ.

Poroke

Milwaukee, 9. V zadnjih par tednih so se tukaj poročili: John G. Martinšek in Grace Wesenberg, Anthony Zupanc in Mary E. Parkel, John C. Martinšek in Helen J. Roberts, Rudolph J. Singer in Donna M. Parkel, Robert C. Adamzewski in Dolores Machnik, Steve Znidarko in Elizabeth Selin, Frank D. Pranausk in Florence M. Mohorko, Emil C. Jancha in Frances N. Kos, Norman J. Wacholz in Emma Dolensek, Jon J. Vodnik in Blanche C. Primozech, John J. Serneck in Eunice C. Johnson, Paul F. Yanchar in Pauline M. Tichar, William A. Krieger ml. in Rose Salatnik, Joseph J. Rajer in Laura M. Raach, Leon Van Lihout in Veronica Malovec.

Delitev kruha in moke v Angliji

Churchill napadel delavsko vlado

London, 9. jul. — Živilski minister John Strachey je razburil parlament z naznanilom, da se bosta kruh in moka delila v odmerkih v Veliki Britaniji. Delitev, prva v zgodovini dežele, se bo pričela 20. julija.

Strachey se je nedavno vrnil v London z obiska Amerike. Pred člani parlamenta je izjavil, da se zaloge moke naglo črpajo in da je delitev kruha potrebna.

Kakor hitro je Strachey končal svoj govor, se je oglasil Winston Churchill, vodja konservativne stranke in bivši premier. Izrekel se je proti delitvi kruha in moke v odmerkih in napadal delavsko vlado. "Naznanilo je najresnejše, kar sem jih slišal v mirnem času," je dejal. "Čelo v najtemnejših dnevih, ko so bile nemške podmornice najbolj aktivne v potapljanju parnikov, se vlada ni izrekla za tako akcijo."

Churchill je zahteval od delavske vlade, naj s številkami in podatki dokaže, da je akcija potrebna. Strachey je zahtevo ignoriral in ni hotel razkriti, koliko moke je še v skladiščih.

UNRRA ustavila pošiljanje traktorjev

Moskva, 9. jul. — Pomožna organizacija UNRRA je ustavila pošiljanje traktorjev v Ukrajino in Belorusijo, sovjetski republiki. To naznanilo je objavil Robert R. Livingstone, načelnik misije UNRRA v Ukrajini. On je dejal, da je ukrajinska vlada poslala nekaj traktorjev, katere je dobila od UNRRA, v Argentino. Vlada je zanimala obdolžitve.

gel je pljučnici. Ob smrti je tehtal 600 funtov. Njegova teža, ko je bil star sedem let, je bila 235 funtov.

Green napovedal stavke in nemire

Debata o kontroli cen v senatu

Chicago, 9. jul. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je dejal, da so se ameriški delavci odločili za vzdrževanje dostojnega življenjskega standarda za vsako ceno, zaenot pa je napovedal stavke in nemire, če ne bo kongres vzpostavil kontrole nad cenami.

Green je govoril na konvenciji bratovščine kurjačev v hotelu Morrisonu, na katero je prišlo okrog 500 delegatov. Bratovščina ima čez 150.000 članov v Ameriki in Kanadi. Konvencijo je odprl John McNamara, predsednik bratovščine.

"Ameriški delavci bodo revoltilirali proti reakciji v kongresu in državnih zbornicah," je rekel Green. "Ta misli, da je prišel čas za uničenje vseh pridobitev, katere so delavci izvojevali v zadnjih letih."

Green je pohvalil predsednika Trumana, ker je vetiral protidelavski načrt, čigar avtor je bil kongresnik Case, kritiziral pa je sprejetje Hobbsovega protiraketirskega načrta.

Washington, D. C., 9. jul. — V senatu se bo danes pričela debata o amandamentu senatorja Wherryja, republikanca iz Nebraska, da se kontrola cen odpravi za meso, perotnino in mlekarke izdelke. Mnenje prevladuje, da bo načrt, katerega je sestavil urad administracije za kontrolo cen, sprejet.

Te načrt je odobril senatski odsek za denarne in bančne zadeve. Gotovo je, da ga bo Truman podpisal, če bo sprejet v senatu.

V nižji zbornici se je pričela debata glede posojila v vsoti \$3.750.000.000 Veliki Britaniji. Kongresnik Sabath, demokrat iz Illinois, in načelnik odseka za pravila, je dejal, da je proti posojilu, ker bi ga Velika Britanija lahko rabila za oboroževanje in priprave za novo vojno.

Predsednik Truman je prejel apeliral na kongres, naj odobri posojilo. Pričakuje se, da bo odločitev kmalu padla.

Izgredi britskih čet v Trstu

Stavkarji ignorirali poziv vojaških avtoritet

Trst, 9. jul. — Britske okupacijske čete so v razkačenosti zaradi ponizanja, ki jih je doletelo zadnjo soboto, ko so Italijani napadli britske vojske s kamernjem, naskočile Italijane. Organizirale so protidemonstracije, ki so se razvile v izgrede.

Britski vojski so uprizorili navale na italijanske trgovine v glavnem delu mesta in razbijali šipe v oknih. V akcijo je bila pozvana vojaška policija, ki je poglajala izgrede nazaj v barake. Glavni pozorišče izgrede je bil trg.

Vojski so napadli Italijane, ki so odhajali iz nekega kinogledališča. Prej je oddelek ameriških vojaških policajev razpršil italijanske civiliste, ki so se zbrali pred glavnim stanom in prepevali komunistične pesmi.

Britski vojski so udri v neko italijansko kavarno in razbili pohištvo. Oddali so več streliv, toda nihče ni bil ranjen.

Voditelji generalne stavke so ignorirali poziv vojaških avtoritet, naj pridejo pred vojaško sodišče. Zavezniške vojaške avtoritete so proglasile generalno stavko, ki je bila oklicana zadnji teden, za nelegalno, ker je njen značaj političen.

NEMCI V AMERI- ŠKI CONI SE PRITOŽUJEJO

Vojaška vlada zane- marja politične in eko- nomske probleme

TEMELJNE PRAVI- CE ZANIKANE

Monakovo, Nemčija, 9. jul. — Nemci v ameriški okupacijski coni so razočarani nad vojaško vlado, ker ni izpolnila pričakovanj. Pritožujejo se, da se ne znebi za probleme rehabilitacije in rekonstrukcije in da noče podpirati programa, ki bi omogočil reševanje socialnih, ekonomskih in političnih vprašanj. Mnogo Nemcev, ki imajo odgovorne pozicije, je prebilo več mesecev v koncentracijskih taboriščih, ker se niso strinjali z metodami nacističnega režima. Nekateri so tvegali tudi življenja in imetja.

Glavni problemi so prehrana, uposrilev in stabilno denarstvo. Kakor izgleda, ne bodo rešeni. Nemci pravijo, da ameriška vojaška vlada naglašala demokracijo, zanika pa jim svobodo govora, tiska in zborovanja. Ona govori o pravicah delavcev, zanika pa jim odločitve, kje in za koga naj delajo in za kakšno plačo. Pridiga jim o svobodni trgovini, na drugi strani pa določa cene in prepušča prevoz blaga iz ameriške v druge okupacijske cone.

Opazovalci situacije dvomijo, da dobre stvari, katere je dosegla vojaška vlada, pretehtajo zla, katere izvirajo iz vojaške okupacije. Ameriške vojaške avtoritete so zaslele najboljše hiše in poslopja za okupacijske sile.

Glavno delo Nemcev ni produkcija blaga, temveč služenje okupacijski sili. Nemci so uposrilev v transportaciji vojakov, čiščenju, kuhanju in popraviljanju poslopj, v katerih so nastanjeni ameriški častniki in vojski.

Zavezniška politika trgovanja z nemškimi vojnimi ujetniki se nadaljuje. Velika Britanija, Rusija in Francija imajo veliko število nemških ujetnikov. One, katere je držala Amerika, so bili poslani v Anglijo.

Židovski voditelji obiskali Trumana

Britske vojaške ope- racije v Palestini

Washington, D. C., 9. jul. — Voditelji židovskih organizacij so se oglasili v Beli hiši in konferirali s predsednikom Trumanom o kritični situaciji v Palestini, kjer so britske vojaške avtoritete aretirale veliko število židov. Trumanu so obiskali rabinec Stephen S. Wise, dr. Nahum Goldmann, Louis Lisky in rabinec Abba H. Silver.

Truman je izrazil obžalovanje zaradi britskih vojaških operacij v Palestini in upanje, da bodo aretirani židje izpuščeni iz ječ. Mnenje prevladuje, da bo Clement Attlee, predsednik britske delavske vlade, informiran o Trumanovem stališču.

Poročila trdijo, da je Attlee pojanil vzroke britskih vojaških operacij v Palestini Trumanu in apeliral nanj za podporo. Attlee je prejel apeliral na ameriško vlado, naj pošlje dve vojaški diviziji v Palestino, kjer naj bi pomagali britskim četam pri vzdrževanju miru in reda. Apel ni dobil odziva.

Naznanilo pravi, da je Truman dal voditeljem židovskih organizacij zagotovilo, da bo Amerika prevzela finančno odgovornost za preselitev 100.000 židovskih beguncev iz Evrope v Palestino.

Nove obdolžitve proti kongresniku

Zveza s kompa- nijami razkrita

Washington, D. C., 9. jul. — Nove obdolžitve o poskusih podkupovanja in ustrahovanja so bile zanešene v zapisnik posebnega senatskega odbora, ki preiskuje zveze med kongresnikom Mayjem, demokratom iz Kentuckija in načelnikom odseka za vojaške zadeve. May je imel tesne stike s tremi kompanijami v Illinoisu, ki so grmadile profite v vojnem času. Vodja teh je Henry M. Garrison.

Thomas O'Connell, preiskovalec senatskega odseka, je razkril, da je dobil ček v vsoti \$500 v nekem čikaškem hotelu z nasvetom, naj ustavi preiskavo in odpotuje v Novo Mehiko. Ček mu je bil izročen v navzočnosti Benjamina F. Fieldsa, ki je skušal podkupiti z vsoto \$5000 tudi senatorja Mitchella, demokrata iz Kentuckija in člana senatskega odseka.

Kongresnik May je v svojem govoru v nižji zbornici odločno zanimal obdolžitve, da je žel dobiček iz svoje zveze z illinoiskimi kompanijami. Dejal je, da je brez podlage.

Senator Mead, načelnik odseka, je dejal, da May ni dal zadovoljivega pojasnila, ko je nastopil pred člani odseka na tajnem zaslišanju 4. junija. On je ponovno pozval kongresnika, naj pojasni stvar na javnem zaslišanju.

Prej je bilo razkrita, da je bil May agent Cumberland Lumber Co. in da je ta dobila \$48.034 za les, katerega ni nikdar dostavila.

Vojaška klika proti razpisu volitev

Nove komplikacije v čilejski republiki

Buenos Aires, Argentina, 9. jul. — Vojaška klika v čilejski republiki, katere vodja je podpredsednik Alfredo Duralde, se upira razpisu volitev, čeprav ustava določa, da morajo biti volitve razpisane v teku 60 dni po smrti predsednika. Juan Antonio Rios, ki je bil tri leta predsednik republike, je umrl zadnji tork.

Po njegovi smrti so nastale resne komplikacije, katere skuša vojaška klika izkoristiti v svoj prilog. Člani te delajo za kulisami in trdi se, da so osvojili program, ki določa nove ameriške v zunanji politiki in tesno kooperacijo z argentinsko vlado predsednika Juana D. Perona.

Pod predsedništvom Riosa se je izvajala politika prijateljstva in kooperacije z Združenimi državami. Čilejska republika je dobila od ameriške Export-Import banke posojila v vsoti več milijonov dolarjev za financiranje gradnje jezov in električnih central.

Peron ima oporo pri čilejski vojaški kliki. On je v svojih govorih, odkar je bil izvoljen za predsednika, naglašal potrebo svobodne trgovine med Argentino in čilejsko republiko. Peron je predlagal tudi ustanovitev carinske unije med državama Južne Amerike.

Duralde je že pred smrtjo Riosa kontroliral čilejsko vlado, ker Rios ni mogel vršiti svojih poslov zaradi bolezni. Duralde ne skriva, da hoče postati predsednik čilejske republike.

Odmerki živil znižani v britski coni

Hamburg, Nemčija, 9. jul. — Britske vojaške avtoritete so ponovno znižale odmerke živil za nemške civiliste v britski okupacijski coni. Kot razlog omenjajo naglo črpanje zaloga živeža.

Zunanji ministri se zedinili o proceduri

Britska vlada sklicala konferenco

Arabci proti ameriški intervenciji v Palestini

London, 9. jul. — Delavska vlada se je udala pritisku ameriškega predsednika Trumana in sklicala konferenco, na kateri bo razprava o napeti situaciji v Palestini. Konferenca se bo pričela jutri. Udeleželi se je bodo člani posebne britsko-ameriške komisije, ki je vodila preiskavo položaja v Palestini.

Besednik britskega zunanjega urada je dejal, da člani ameriške grupe, katere je imenoval Truman, bodo danes dospeli v London. Dalje je rekel, da bodo razpravljali o vseh fazah palestinskega vprašanja.

V Londonu bodo pozneje dospeli člani židovske agenture v Palestini.

Kairo, Egipt, 9. jul. — Člani eksekutivnega odbora Arabske lige so naslovili noto Veliki Britaniji in Ameriki, v kateri protestirajo proti ameriški intervenciji v Palestini. Noto naglašajo, da Amerika nima pravice vmešavanja, dokler ne pride palestinsko vprašanje pred organizacijo Združenih narodov.

Arabska liga je ponovno naglasila, da je proti priselitvi 100.000 židovskih beguncev, ki so v Evropi, v Palestino. Izjavila je, da bi prihod beguncev ogrožal mir in red v Palestini.

Znižanje okupacij- ske sile v Avstriji

Komunistična stran- ka zahteva reforme

Dunaj, 9. jul. — List Volkstimme, glasilo avstrijske komunistične stranke, je objavil vsebinsko resolucijo, katere je bila sprejeta na seji članov eksekutivnega odbora te stranke. Objava resolucije je povzročila presenečenje.

Resolucija zahteva znižanje okupacijskih sil v Avstriji. Avstrija je pod okupacijo ruskih, ameriških, britskih in francoskih čet.

Komunistična stranka se je izrekla tudi za reforme. Te vključujejo:

Popolno suvereniteto in neodvisnost Avstrije; odpravo vseh ostankov fašizma in ojačanje avstrijske demokracije; odstranitev 350.000 beguncev, ker tvorijo resen živilski problem in ogrožajo demokracijo; odpravo sistema vojaških vlad v ameriški, britski in francoski okupacijski coni; razveljavljenje po nacistih ustanovljenega mednarodnega sistema in vzpostavitev svobodnega kolektivnega pogajanja ter odpravo cenzure.

Na podlagi domneve, da so bile sovjetske avtoritete informirane o vsebini resolucije, preden je bila predložena v sprejetje članom eksekutivnega odbora avstrijske komunistične stranke, se sodi, da je Rusija za znižanje zavezniških okupacijskih sil v Avstriji. Resolucijo je objavilo tudi glasilo ruske armade.

Kakor komunisti, so se tudi socialisti izrekli za znižanje okupacijskih sil v Avstriji.

Zavezniške države bo- do povabljene na mi- rovno konferenco

GLAVNE OVIRE OD- STRANJENE

Pariz, 9. jul. — Po štirih dneh kavsanja so se zunanji ministri Rusije, Amerike, Velike Britanije in Francije sporazumeli o proceduri na mirovni konferenci, ki se bo pričela v Parizu 29. julija. Velika četverica bo danes poslala povabila 17 zavezniškim državam, ki so bile zavojeovane v vojni proti osiščnim silam, naj pošljejo svoje reprezentante na konferenco.

Kljub opoziciji s strani ameriškega državnega tajnika Byrnese je bil sprejet predlog ruskega zunanjega ministra Molotova, da dvetretjinska večina odločuje in da samo one države, ki so bile v vojni s sovražnimi državami, imajo pravico udeležbe v diskuzijah glede sklenitve mirovnih pogodb.

Molotov je dobil na svojo stran Georgesa Bidaulta, predsednika francoske vlade in zunanjega ministra. On se bo lahko udeležil diskuzij o mirovnih pogodbah. Byrnes si je pridržal pravico odločitve v proceduri, ki bi bila v nasprotju z željami večine udeležencev mirovne konference.

Britski zunanji minister Bevin je deloma podprl Byrnesevo stališče, toda Bidault je pomagal Molotovu in slednji je dobil akoro vse, kar je zahteval. Byrnes in člani njegove delegacije so sprejeli francoski kompromisni načrt glede internacionalizacije Trsta in okolice, da Rusija dobi od Italije odškodnino \$100.000.000 in da se vprašanje italijanskih kolonij v Afriki odloži. S sprejetjem kompromisa so bile glavne ovire odstranjene in odprta pot glede sklicanja mirovne konference.

Diskuzije o bodočnosti Nemčije se bodo pričele jutri. Pričakuje se, da bodo uspešne.

Molotov je izvojeval veliko diplomatično zmago, ko je bil njegov predlog, da dvetretjinska večina odločuje na mirovni konferenci, sprejet. Byrnes je dal zagotovilo, da se bo Amerika držala vseh dogovorov, ki so bili sklenjeni na sejah zunanjih ministrov štirih velesil.

Britska čistilna akcija na Sumatri

Batavija, Java, 9. jul. — Britske čete so udeležene v čistilni akciji na Sumatri, ki je bila odredjena po spopadih med britskimi vojaškimi stražami in Indonezi. V teh je bilo več britskih vojakov in Indonezov ubitih in ranjenih. Britske čete so zasedle glavna poslopja v Medanu.

Obravnava proti poljskim izgredek

Varšava, Poljska, 9. jul. — Šest voditeljev protizidovskih izgrede v Kielcu bo prišlo pred sodišče, ki bo izreko kazni. V izgredu je bilo 45 ljudi ubitih in več sto ranjenih. Premier Edward Osobka-Morawski je zahteval smrtno kazen za one, ki so podžigali izgrede.

Dolga stavka jeklarjev končana

Beloit, Wis., 9. jul. — Stavka proti Fairbanks Morse & Co., ki je bila oklicana 21. januarja, je bila včeraj končana. Kompanija je podpisala pogodbo, ki določa zvišanje plače za 18 in pol centa na uro. V stavki je bilo zavojevanih čez 4500 delavcev, članov jeklarne unije CIO.

Milwaukee, Wis.—Z velikim razenmanjem zasledujem člansko pravzapravo za izboljšanje pravil, ki koro doseči večjo bolniško podporo, večjo odškodnino za operacije in kako pomagati staremu članstvu. To je seveda vse lepo, ali napaka pri tem je, ker nobeno izmed teh priporočil ne pojasni načrta, kje dobiti finančna sredstva za pokritje teh izpilačil?

Odškodnina za operacije, kot označena v točki B3, je res mala in če bi se tudi upoštevali nasveti članov, da se jo zviša za nekaj dolariev, bi ostala še vedno mala. Ker je pa ta sklad vedno alaboten, bi bilo kljub temu treba povilati redni assessment. Ker pa vem, da je večina članov proti vsakemu povila-

Veronian News

VERONA, PA.—The month of July started off with a dance. Am glad to report we had a very nice crowd and everyone enjoyed themselves. We are now trying to re-arrange the Sunday socials and our first dance will be Sun., July 14, dancing from 8-12. So why not come down to the dance and express your opinion regarding same. If successful, we may have a social a couple times a month.

Another dance is scheduled for Sat. July 20. Dancing from 10-2 to Sat. Frank Porovne and his Musical Stylists. As you will recall, this orchestra plays for many of our dances and we bring them back by popular request; and they also played for the dance at South Park.

Our picnic at South Park was certainly a huge success and all enjoyed themselves. The program was very nicely planned and we all look forward to our next year's picnic. I was very glad that I had the opportunity of meeting so many members of the different lodges and hope to meet many more of you at the different socials.

Welcome Home

Willie Mehelic was recently discharged from the army. Nice seeing Major and Mrs. Steve Rafay from California again, also John Youk, who spent the 4th with us. The John Yagodniks entertained relatives from Cleveland. Picnics being the popular thing for the 4th, the Elmer Eifler family, Mrs. Mary Melle family, Eddie Klaus family and Matt Kern went to their farm for a picnic and the John and Mike Pipesy and families picnicked at North Park. Extend birthday greetings to Mrs. Mary Bozick who celebrates her birthday July 12 and to Margaret Templeton celebrating July 13.

Again reminding you of our Sunday Social the 14th and our dance Sat. the 20th and also our regular monthly meeting Thurs., July 11. See you at the socials.

CORNELIA GORUN, 680.

Chicago Consumers Co-Op Development

Drive for Million Dollar Capital Plan for Chain of Ten Food Stores in One Unit

By Margedani Peters

for the Cooperative News Service

CHICAGO—A new "city-wide" Chicago Consumers Cooperative has received the green light from both state and federal agencies to begin the head-on attack on the problem of speeding up development of co-ops in large urban centers.

The organization of a chain of cooperative supermarkets in Chicago is getting under way with the announcement by officers of Chicago Consumers Cooperative, Inc., that the association's security issue of \$150,000 has been cleared with the Securities Department of the Secretary of State of Illinois. Previously registration of the security issue had been completed with the Federal Securities and Exchange Commission.

Believed to have the largest authorized capitalization—\$1,000,000—of any newly organized co-op in the U. S., the organization's structure is based on plans developed by Chicago cooperative, civic and labor leaders, staff members of the Council for Cooperative Development and Central States Cooperatives, Inc. more than a year ago. Sales of membership shares have been held up pending completion of registration.

The plans are based on a recognition of the need for faster organization, adequate capital, and larger store units, if cooperatives are to compete effectively on a broad scale with privately-owned food chains. It is expected that economies and efficiencies will result from unified central management, and city-wide structure.

It is hoped that following the establishment of at least ten stores, additional savings can be made for consumers by "horizontal" expansion into non-grocery lines which permit higher operating margins.

An initial group of twenty-one persons selected for their variety of cooperative, business, financial, and labor union experience, make up the present board of Chicago Consumers Cooperative. This central board, elected annually from the city-wide membership, will supervise management of the entire chain. Local units will participate in control through district assemblies.

Chicago Consumers Cooperative is incorporated under the District of Columbia Cooperative Act. It is a true Rochdale Cooperative. Shares are \$20 each, with a limit of 100 shares—2,000—for each member. Each member has only one vote. A membership fee of \$5 will go to defray initial organization and educational expense.

The pattern of organization which CCC will use in building membership in local communities has been worked during the past year in the organization of local Chicago co-operatives, notably North Side Consumers Cooperative, which now has more than 700 members. North Side store, which has rented the site for first store, is expected to merge with Chicago Consumers Cooperative. Another group, South Side

Official Notice

As our members have been advised before, preparations for our thirteenth regular convention which is to be held next month, are in good progress. In this connection we thought it advisable to call attention again that any recommendations concerning changes of by-laws or any recommendations or suggestions to the convention must be sent to the Main Office not later than fifteen days prior to the convention.

As the date for the opening of our convention is set as Monday, August 12, 1946, it is imperative that all our lodges having some recommendations to the by-laws or any other recommendations or resolutions and wish the same be submitted to the convention for consideration, send the same in writing so that they will be in the hands of the Supreme Secretary not later than by the 28th of this month. Any recommendations or matters in that connection received after July 28 will necessarily be disregarded.

V. CAINKAR, Supreme President.

UNRRA IS FEEDING THESE CHILDREN

In a hilly suburb of Belgrade UNRRA and the Yugoslav Government are working together to try to obliterate from the minds of nearly 100 orphans the effects of four years of terrible experiences. Here in the Peter Drapsin Home for Orphans with Tuberculosis, formerly the home of a wealthy German chemical manufacturer who fled the country with the retreating Nazis, the young patients are mostly the orphans of Partisan fighters. All have tuberculosis in its early stages.

The home opened in November 1945, and in December the first consignment of UNRRA food arrived. Combined with fresh milk supplied free by a neighboring village and brought by peasant women every morning, this food gives the children the high-scale rations they need to restore their health. It is stacked high in a spotless cellar, row after row of cans and packets with their familiar American and British trade labels. UNRRA observes have seen it being cooked in the kitchen, great cauldrons of pea soup and roasted meat. And while it was being served they talked to some of its pale, serious-faced little consumers. Obviously it was going to be harder to remove the mental traces of their sufferings than to restore their health.

There was 9-year old Dushan Rosich from the village of Jajce in Bosnia, both of whose parents were killed under his eyes when the Ustasha (Croatian terrorists) attacked his village. "We heard they were coming," he said, "and a lot of people got away. But some of us were caught, and they killed my mother and father." When the Ustasha had sacked the village and gone, the Domobranci (Croatian home guards who assisted the Germans) came. "One of the Domobranci was nice to me," Dushan said, "and said he would take me back to Zagreb with him, and that his mother would look after me. But just as we were going the Partisans arrived and killed the Domobranci, and so we did not get away. We didn't have any house to go to, so my little sister and I just wandered around, and sometimes someone in the village gave us a little to eat. And then one day someone collected together all of us who had no parents and took us away to be looked after."

"Many of the children," the superintendent said, "have been through so much that they can't remember whether they have parents or not. A child will tell you that he has a mother, or a father, when we know he has not. We try to tell them the truth, but they won't believe it. And they fret ceaselessly because they have no news of their parents."

One such was a 7-year old who cried the most without stopping for weeks, because she had no letter from her father. "In the end to top her crying we said that her father telephoned a message to her," he superintendent explained. But the child knew she had no mother or father. "Her father was very ill; he had epilepsy very badly. To try to keep him and the family of tiny children warm the mother, used to sneak out of the cottage at night, to steal old pieces of food and lumps of coal from the railroad trucks that the Germans used to keep standing in the station yard. One night the Germans spotted her and shot her. When she didn't come home, there was no one to send to search for her. Days passed before the sick father felt able to struggle out of bed and go out. He knew where she would be, and found her lying where she had been shot. The child saw her being carried back into the home." She wouldn't forget ever that she no longer had a mother. But father—well, they only told her later that he had died. It was all a little confusing, to a 7-year-old.

Twelve-year old Milevoje Stojanovich from the village of Balcan in Serbia could not stop when he had started to tell the UNRRA official

Consumers Cooperative, which has 300 members, is also expected to unite with the "city-wide" co-op. Two long-established societies, Garfield Park and People's Co-op, have already voted to become a part of CCC.

If all these join the one "city-wide" society, CCC will overnight become the largest co-op in point of membership in Chicago.

Juvenile Circles of the SNPJ

Circle 19's Outing

STRABANE, PA.—Circle 19 took two trips within a week.

One, a truck-load of juvenile members traveled to South Park on June 30 where a game was played against the Verona Circle, with Circles 19 and 27 combined winning with a score of 13-6. One homerun was scored by the Verona team.

The day was terribly hot, especially on the field. Herman Helay and Jimmie Progar, bat and water boys, were kept busy bringing water for the players from a spigot quite a distance away. The game started later in the afternoon, so we were sorry to miss the program held around the time the game was played.

Some of the older boys and girls would have liked to stay for the dance, but our truck came and the cooler trip home was more enjoyed by everyone.

Our next trip on July 4 was made to Presto, where the SNPJ 35th anniversary celebration of that lodge took place. This is a little village nestled alongside the hills and the beautifully remodeled hall set off the road was our destination. Here we were greeted with the friendliest hand and made to feel at home at once. The Sharon Circle with Frances Novak in charge of the program were already gathered there.

The program was very much enjoyed by everyone and the musical numbers were superb. Frances Novak and her sister Millie were put it across with their two catchy Slovene songs. Her Circle members were the friendliest group we've ever had the pleasure of meeting. The little girl from Presto recited her greetings in a clear and distinct voice. Mr. Petrovich made a good introduction. The speakers, Bros. Kvaritch, Michael Kumer (a dynamic speaker) and the Supreme President Vincent Calkin, all gave enlightening speeches.

After the program, Sharon invited us to ride in their bus to the ball field which was located one half mile away. There the two teams clashed in an exciting game with a close score of 12-11 in favor of Strabane and the Sharons using four pitchers in trying to defeat us. The Sharon team made a colorful attraction with their blue and gold uniforms. Both teams played with vigor and ambition, each team having a lot of faith in themselves. Much friction was between the two teams, but when it was all over and the time came to leave for home, we shook hands and parted the best of friends with a promise that we would meet again sometime in the future. Thus a wonderful week of activities was ended.

JUSTINE EDEMAK, FRANCES PETRO, Advisers.

PERFECT CIRCLE MEETING

CHICAGO.—Perfect Circle 26 will hold a regular meeting this Saturday, July 13, at 10:30 AM. We will discuss the possibility of an outing for sometime next week. If members have not done so, they are requested to discuss with their parents the boat trip down historic Chicago River, and the tour, by bus, of Chicago and vicinity. At our last meeting we had discussed our coming Fall program. I do hope members will have some new and good material for Circle discussion this Saturday morning. See you then!

ANN SANNEEMANN, Mgr., Perfect Circle 26-SNPJ.

A Bank Goes Forward

CLEVELAND, O.—"Progress and Stability," always synonymous with the St. Clair Savings & Loan Co., are clearly portrayed in the institution's financial statement.

"During the past 12 months the thrifty citizens of our community have deposited in excess of \$2,250,000.00 with our savings institution," stated Secretary Paul J. Schneller when releasing the statement "Guided by the usual conscientious procedure of the organization, the directors have seen fit to loan a substantial amount of the savings funds to potential home owners, thereby enabling approximately 400 families, many of whom were returning veterans, to start on the road to a debt-free home. To own a home, we believe is the ambition of every family in this great country of ours."

Total resources now stand at \$5,593,505.00 with savings deposits and mortgage loans at an all time peak. The large volume of business now being transacted by this institution has necessitated a substantial increase in personnel and an expansion of its banking quarters.

"Mindful that progress would be impossible without the support and co-operation of our customers," Mr. Schneller said, "we renew our pledge to them that we will continue to render efficient and courteous service in all departments."

"During the past 12 months the directors have seen fit to increase the surplus accounts of the company from \$190,000.00 to \$280,000.00, thus ever strengthening our reserve position," pointed out Mr. Schneller in analyzing the stability of the institution. "In addition to our investment in sound home mortgages,

The Thirtieth Anniversary of Prosveta

With this issue of our Official Organ, we commemorate the Thirtieth Anniversary of its establishment as a daily newspaper under the name of Prosveta. For the past thirty years, Prosveta has lighted the course of progress on matters relating to the Society, lodges and members, pointed out facts concerning the various political, economic and social problems, etc., always championing the cause of labor and the common people, ever upholding the principles and ideals upon which the Society was founded.

It is important that we commemorate these historic occasions periodically as we do, for in the doing we help to remind ourselves and others of the accomplishments of the PIONEERS—the real builders of the Society. From experience one learns that we forget too easily the men who laid the cornerstone of the Society and built it from the ground up. We forget too quickly the good the Society has accomplished for us and our fellow-members. But despite our forgetfulness, no one can deny that it was the early pioneer who not only built the foundation upon which the SNPJ stands so firmly today, but also many of the additional features which have made it the outstanding Slovene society in the fraternal world.

The records reveal that it was the pioneer-builder who worked and struggled for the Society's own Official Organ in the first years of its existence, achieving this finally in 1908 under the name GLASILO S.N.P.J. (Voice of S.N.P.J.), first as a monthly publication and two years later as a weekly. It was the pioneers who proposed and then discussed and debated the need of a daily newspaper for the Society in the succeeding years and paved the road to its adoption at the convention in 1915 and, at the same time, affected the change in name to Prosveta (Enlightenment). The wisdom of this decision has been proved beyond measure in the years since, during which the SNPJ has successfully sailed the course charted by the pioneers to become the largest and most progressive Slovene fraternal society.

The young people of SNPJ, who will fall heir to the great organization our pioneers built, should feel a great pride in their accomplishments and contributions to the common good. They built soundly and wisely, for they knew what they were building and why they were building it. And so, in our zeal to carry forward the work started and so firmly established by them, we should ever be mindful of the debt we owe them. We should never lose sight of the fact that it is to the pioneer-builder that we are indebted for the very fact that the SNPJ is in existence at all, and that it has followed a well planned course for more than forty-two years that will insure its future success.

The Prosveta has marched hand in hand with the Society these past thirty years, lighting the way, explaining, teaching and instructing the members as to its real aims and purpose. Its work has been of tremendous importance. Its achievements in the educational field should prove of great value to the young people coming along to succeed those who will eventually lay down their responsibilities. The accomplishments, recorded in the pages of Prosveta, should inspire newcomers to do something equally good and something equally great in their own way. The pioneers who have gone and those who are still with us have set a high standard. Those who follow can raise that standard higher, but only if put their hearts to the task and work faithfully and loyally as the pioneers before them. Then, with Prosveta constantly on guard, steadily pointing out and directing the way, an even greater future for the Society will follow a great past.

In conclusion, we join with the thousands of SNPJ members in offering congratulations to Prosveta on its 30th Anniversary as a daily publication and best wishes for years and years more of useful service.

MICHAEL VRHOVNIK, Juvenile Director.

Experts Tell of Staggering Yugoslav Medical Problems

BELGRADE.—Lt. Gen. Sir Humphrey Gale, personal representative of the Director General of UNRRA and head of the European Regional Office in London, held a press conference here recently during which he drew attention to Yugoslav medical problems.

"I think we may say our Mission here has done a magnificent job," Sir Humphrey said. "The tonnage, which you already know, are good. The work of all branches in the Mission has been very widespread. However, there are certain activities of UNRRA which, I think, deserve special attention, for instance in the medical field. I wonder if the nations outside the country realize the enormous medical task which faces the profession in this country in repairing the physical ravages of the people. I think the figures, which I heard this morning, are quite staggering."

At the ERO chief's request, Dr. John Barron, plastic surgeon who attended the conference just before returning to England, told the press that out of a 15,000,000 population there have been 1,500,000 casualties and nearly 2,000,000 injured, among them between 15,000 and 18,000 who have lost their legs.

"With the existing arrangements in the country this problem can never be solved," he said, "because the amputation rate in peace time is high, and so Yugoslavia needs help along these lines. Second, in our work of plastic surgery we have been endeavoring to cover the whole field of accident surgery. This is an immense problem, and if you take the number of cases that in wartime come to plastic surgery, you will find that our Belgrade hospital has a commitment of over 10,000 cases."

We have increased our U. S. Government bond holdings from \$1,200,000.00 to \$1,950,000.00.

All savings accounts have been credited with interest at the rate of 2% per annum, and all shareholders were paid a dividend of \$2.00 per share, reported Mr. Schneller. All savings deposits are insured against loss up to \$5000.00 by the Federal Savings & Loan Insurance Corporation, an instrumentality of the United States Government.

News and Views

LATROBE, PA.—The big event of the year is just about to be launched! On Sunday, July 28, the Westmoreland County Federation picnic will be held at Beechwood Park near Harrison City.

We extend a hearty welcome to all whether you're an active member or not an active member, whether you're a booster or a knocker, whether you're a supreme board member or not—a supreme board member—come join us at our annual old-fashioned picnic with no speakers this year.

The committee in charge reports that there will be plenty of fluids to quench your thirst and food will be plentiful too. There will be dancing in the afternoon and evening. Music will be furnished by Frank Baloh's orchestra from Claridge.

The Sunday prior to the picnic there will be a Federation meeting at the Collinsburg Slovene Home (near West Newton). Remember the date, July 21. Yough Valley Knights and Silver Stars, will you be there too? All SNPJ lodges are welcome.

Evelyn Shuster, daughter of Mr. and Mrs. Frank Shuster of Rilton, graduated from Penn State recently. Our congratulations, Evelyn!

The Pennsylvania SNPJ Day was a success. The program was excellent. Mr. Frank Zaitz, the principal speaker, as usual presented an excellent address.

JANE FRADEL, 725.

The Brotherhood of Man

By A. F. Whitney.

President of the Brotherhood of Railroad Trainmen

In one of the darkest periods of American history, when the struggle for democratic sovereignty seemed almost hopeless, Thomas Paine published a paper called The Crisis. In his essay, Paine urged the people of the colonies to continue the good fight for liberty, fraternity, equality. "These are the times that try men's souls," wrote Thomas Paine and every school boy, pronouncing these words, has had at least some vague intimation of the profound experience which prompted Paine to utter them.

In the midst of privation and practical defeat, the colonists rallied, threw off the yoke of tyranny and established a confederation of states based upon a new idea. That idea brought forth in America, generation after generation that had faith in this new idea. The idea was betrayed by some, derided by others. But the idea has remained as the basic and unifying element in these United States of America. It stimulated the nation vigorously in 1917 and again during the early forties when this country was called upon to stand by and to help the world in its period of near-disaster.

Never has this idea been so seriously threatened as it is today. And today, the peril is infinitely greater than ever before because we have willfully abused and misused our talent for democracy. Nevertheless, all over the world we are witnessing a remarkable and encouraging phenomena, namely, the rise of organized labor as a most important factor in our social and economic life. This has come about because the basic concept of organized labor is the same as that which activates the struggle for Brotherhood and the building of a better world of free peoples. My own organization carries this concept in its very name. We are—The Brotherhood of Railroad Trainmen.

It is my thought that organized labor will carry most of the struggle to attain those ideals about which we are talking. We realize that there is hard work ahead and we are ready for it. Here are some of the things we feel must be accomplished. We must introduce a measure of order into our national and international life. We must organize for full production and full employment. We must contribute to the building of a world security organization. We must outlaw the use of the atom bomb. We must complete the destruction of fascism wherever we find it. We must insure the freedom of the colonial peoples.

We can help in solving these problems by first thinking of them, not as economic or political problems, but as human problems. We must see them in terms of the largest perspective of human brotherhood. We cannot do otherwise and live.

That's Telling Them

An intimation to slow-paying customers has been prominently displayed by a country shopkeeper: "All persons indebted to our shop are requested to call and settle. All indebted to our shop and not knowing it are requested to call and find out. Those knowing themselves indebted and not wishing to call are requested to remain in one place long enough for us to catch them."

Wholesale is a member of National Cooperatives Incorporated and the Interprovincial Cooperatives Limited.

FLASHES

By Donald J. Lotrich

CHICAGO, ILL.—The tempo for the Pioneer Homecoming must increase with each passing day until August 3. Not only do we have to increase our subscription sales, we've got to step on the publicity, the program book, and the job of assembling the supplies. That new Ford car which we will give away is now on its way to us. In a few days it will be displayed in our community. From it, we should derive additional publicity. A dozen new names are listed on the subscription sales report. These include Anna Deverich, Leroy B. Moly Thomas, Ivan Ladstetter, Gratchner, Louis Beniger, Dobson, Louise Lancaster, Rose Maduros, Emily Matasek, and Anton Krapenc. Triglav Lodge 2, SNPJ, came through with a book, while Mary E. Novak, Ernest Dreshar, Joe Cerkoney, Frank Lotrich, Teckla Cerkoney, Donald J. Lotrich, Mary Vertnik and John Simon added to their previous total. Several of our members have called to tell us that they will complete their sub books. Some have even asked for additional books. We want to remind all of you that have these subscriptions that they must be completed and turned in not later than July 30, so that they can be placed in proper order for the final day. Others who will not be able to sell the books should return them not later than July 25.

By special arrangement with one of our good friends, we're going to secure some special fresh beef so that we can serve special roast beef plate lunches. In addition, we will have delicious tenderized steaks. People generally go out for steaks. You'll have a chance to get them at the Pioneer Homecoming on August 3. The program book will be neat, too. Pictures of most of the veterans will be printed therein. Some have not seen fit to respond, however, and this means that we'll just have to leave them out. Frank Yankovich's band is all set to come to Chicago for the Pioneer affair, having received permission from the CFM. We're looking forward to a capacity crowd Saturday, August 3.

Detroit's Young Americans will bring their softball team for a special feature game at the Pioneer Homecoming. Arrangements are now being made with Ray Travnik. Our boys are trying to rig up a formidable competitor for the Young Americans. At a meeting of the Committee, it was decided to advertise on several radio stations, so as to get the full benefit of the publicity value of the new automobile which will be given away. The admission to the park will be forty cents.

Many of our folks are away on vacations these days. One of them is Mary Cretnik, who postcards from Fort Smith, Arkansas, that she has had an enjoyable trip.—Mitzi Chernich is spending some time in Girard, Ohio.—From Avalon, California, we learn that Vera Levec, Minka Alesh, Elsie Blazich, and Paula Skavich are visiting at Catalina Island and having a grand time.—Emil and Margaret Setinc are out on the farm in Bangor, Michigan, with Mr. and Mrs. Setinc, and enjoying the countryside.—That Brooklyn Bridge comes in for a visit from Jo Klarich, who is spending her vacation among the Slovenes there.—And Louise Hartweg tells us that they are spending two weeks in Springfield, Illinois.—Louise Lancaster is taking a trip to the coast and back. She intends to make many stops along the way. They are following the Northern route out and the Southern route back.—Yellowstone National Park is a mighty beautiful spot, according to Frank Ermenc who is spending his vacation there.—We've also heard from Marie Vess Holoubek. They have had an automobile accident on their vacation trip and she is now in St. Joseph's Hospital at Asheville, North Carolina. We hope the accident wasn't too serious.—Jennie Kobiles was married to Edward Jakse last week-end. Many of the Pioneers

look in the wedding at the SNPJ Hall.

Some of the things being done by the State and War Departments, more or less in secrecy against the best interests of our country, have been reported in a speech to the U.S. Senate on May 4 by Senator Glen H. Taylor. He relates how the American government, in cohorts with the British government, wanted to absorb several divisions of the exiled Polish legions into the American army and how these were to be used as foreign legions. The trick really was to get someone to feed, clothe, and pay the Polish soldiers and then use them against Jugoslavia, Poland and even Russia. Several other important phases of this connivance was brought to the surface by this Senator and shows very plainly how our officials intrigue and work against unity and peace. We are writing to the Senator expressing our hope that he will continue his barrage against such connivance and thus prevent our officials, who are pledged to work for peace, from embroiling us in another war. We wish the Editor of Prosveta could republish this whole speech so that our folks would be enlightened on the subject.

IN FACT comes out with the story of the suppressed Nurnberg document which places twenty American names in the pay of the Nazis. It's really funny how prominent Americans, those who have plenty of money and wealth, can get away with most anything and how they can be shielded from publicity which might put them in bad light with the American people. The very foundation of American democracy would be shaken if these disclosures were made. After all, who are the real fascists, if not those who try to continue the reactionary policies of the NAM against the common people of America. So much of this rotten stuff is going on that it will be no wonder if this country is plunged into another war. All of us in the SNPJ have plenty at stake and must see to it that public opinion will make it impossible for our officials to prepare another war.

Doing business in the millions, the record of the SNPJ is one reason why many more of our people should belong to it. The report prepared by Fred A. Vider, Supreme Secretary, for the coming convention, shows that the Society paid over four million dollars in benefits, and that our members carry over forty-five million dollars of insurance with the Society. That's good propaganda material. Let's use it to advantage.

SNPJ Midwest Tournaments At Waukegan

Balina, Golf and Juvenile Field Events

At the meeting held last Friday evening, representatives of the three SNPJ Lodges in Waukegan, Ill., gave unanimous approval to acceptance of the Midwest golf and balina tournaments and juvenile field events. The three lodges agreed to combine their efforts in making this a real SNPJ day affair. Sloga Lodge 14 will have charge of the balina tournament and the refreshments, Little Fort Lodge 568 will handle the golf tournament, Enakopravnot Lodge 119 has the important assignment of satisfying the hungry with appetizing eatables, and the managers of Jolly Juvenile Circle, whose members belong to all three lodges, will see that the events of the Juvenile Field Day are run off as per schedule. And to round out the day's program, a big dance will be held in the Slovene Home both in the afternoon and evening.

The joint committee was not able to set a definite day for the Midwest tournaments at last week's meeting for the reason that information was lacking on open golf course dates, but this, we understand, will be

available for the second meeting which is scheduled to take place this Friday evening, July 12.

Entry blanks, rules and other necessary details are now in the process of preparation and will very likely be ready for publication in the next or following week's issue of the Prosveta. Time is running short and for that reason all lodges in the Midwest area are urged to begin at once to organize their balina teams (men and women), golfers and prospects for the juvenile field events. Let's all pitch in to make this the biggest SNPJ mid-west sports and social affair in the last five years. COMMITTEE.

Nat'l Cooperative Housing Ass'n Established

By John Carson

For the Cooperative News Service CHICAGO.—One hundred men and women, representing 35 cooperative and mutual housing projects in 12 states and thousands of families, launched here recently the National Co-operative-Mutual Housing Association. An organization committee was appointed and procedures agreed to which will result in the formal incorporation of the group within the next four or five weeks.

Association of the organization with the national consumer-purchasing cooperative movement was recommended as speakers from the housing projects urged that the effort should become "cooperative all the way" and should inspire interest in providing, through cooperative efforts, all technical assistance for housing developments and all materials and supplies.

Representatives of labor organizations who are concerned over the housing problem, representatives of farm groups, and men and women from professional life sat through 10 hours of discussion and only agreed to adjourn when the organization committee was appointed and directed to proceed immediately. Representatives from what are known as "mutual housing projects" insisted that the organization should be named "cooperative-mutual" and declared there that cooperative and mutual housing projects were identical in form and purpose and that only the varying demands of state laws required the use of both words.

This was a conference distinguished by the absence of talk about "profits" from housing ventures, and by comparatively little reference to savings. The stories of experiences related to people and living and faith and hope and charity.

"Spindly legged kids become ruddy-cheeked when they moved into Greenmont village," an attorney of matured years reported. "You are buying housing or shelter in a mutual or cooperative project," added an architect, "but the important thing is that you are providing the means whereby people can learn how to live together and that is all that counts." The song of hope went on. "This morning I left our cooperative housing project as a thrush sang goodbye"—"people who know about mutual or cooperative housing are telling us they will not buy or build until they can get into mutual or cooperative project"—"there has not been a loss of one month's payment"—"people can and will whip the building trust if they get a chance"—"kids in our mutual housing project school won the highest honors in that township and the other schools in the township are patronized by the richest families in the state."

A. E. Kazan, manager of Amalgamated Apartments in New York, who dreamed of cooperative housing with a few other friends in 1924 and "became a laughing stock" told of their 700-unit apartment house and the new apartment building of 500 units. Horace Hansen, brilliant attorney of St. Paul, told of their cooperative project. Charles McGuerin, of Oak Park Village in Dayton, told of saving 15 per cent on construction costs alone when they organized a "mutual" and added: "We've got one of the finest cooperative groceries just across the road in Greenmont Mutual" and "we're going cooperative all the way." Werner Laging, of Greenmont Mutual, reported "there has never been a sounder investment than that in Greenmont." John Lutes, manager of Walnut Groves in South Bend, said: "Just look at the record of what we have done, lowest management cost for any 250 unit project, public or private, in the country—but read our paper and learn how these people are living as real neighbors."

The conference agreed, unanimously, to send a telegram to Congressman Brent Spence, chairman of the House Committee on Banking and Currency, demanding immediate consideration of the "Wagner-Elender-Taft housing bill." The conference agreed, unanimously, to "create the organizing committee and demand that it go to work tonight." The conference applauded the proposal that "we shall organize to go cooperative all the way." The conference then adjourned and five hours later, the organizing committee emerged from a conference room

"Washington Post" Opposes Cut In Immigration Quota

In an editorial on Feb. 26, the Washington Post, daily newspaper published in the nation's capital, opposed any further restriction in immigration, it was stated by the American Protection of Foreign Born. The editorial was based on testimony presented at public hearings on the Gossett Bill, H. R. 3663, providing for a fifty per cent cut in the immigration quotas, now being held by the House Committee on Immigration and Naturalization. The editorial in the Washington Post follows, in full:

"It is strange to see the persistence, in a country founded and fostered by immigration, of the fallacy that immigrants are a burden. The fallacy found expression the other day in a recommendation to Congress, joined in the American Legion and the Veterans of Foreign Wars, that immigration quotas be sharply reduced for the next decade. 'Why intensify our problems,' said a spokesman for the VFW, 'by permitting in the critical postwar years a continual flow of immigrants across our borders?'"

"There are several obvious answers to this rhetorical question—including what should be most obvious of all, that it is based on an altogether false premise. Immigrants do not, as the veterans' representatives indicate, take jobs away from Americans. They create jobs. They are consumers as well as workers. The food they eat, the houses they live in, the clothes they wear, the movies they attend, the radios they buy, all serve to swell the volume of American production, to keep the tractors on our farms and wheels of our factories in motion."

"Immigration is an expansion of the American market, a revitalization of the American economic frontier. Our periods of greatest prosperity in the past have been directly related to the influx of newcomers from abroad."

"There are, moreover, formidable reasons for liberalizing rather than restricting immigration to the United States at this particular time. The most compelling reason is that the need is now particularly great among those overseas who have been uprooted by the war."

"To many Europeans, persecuted politically and unwanted in the lands of their birth, America is a symbol of salvation and promise. It has always been such a symbol—from the earliest days when it first offered asylum to religious protestants, through the years when Swedes and Slavs and Germans and Italians and Irishmen and others from abroad were building our railroads, mining our coal, forging our steel and making real the American dream of boundless opportunity."

"We cannot take all of them; we cannot give refuge to all who seek to come here and start life anew by working in freedom. But we can play a more generous part than we have played. We can keep alive the great tradition symbolized by the Statue of Liberty in New York Harbor. In doing so, we shall enrich our national life and the institutions through which we have grown to greatness."

Tory Critics Confounded by Bevan's Housing Speech

By HAROLD J. LASKI, Chairman of the British Labor Party

LONDON.—Two matters this week have been of outstanding interest. The debate on housing gave the Commons its first view of that eminent rebel, Aneurin Bevan, health minister, as poacher turned gamekeeper.

Bevan secured one of those resounding parliamentary triumphs that are the minister's dream. He completely turned the tables on his critics. He tossed Henry Willink, his predecessor, out of the window with a contemptuous ease which needed to be seen to be appreciated. He set the whole problem in its proper perspective as the outcome not merely of the war, but also, and chiefly, of a generation of neglect by successive Tory governments. He exposed the breakdown of all the hopes built on the prefabricated house, which he put firmly on one side for permanent houses which the workers can afford to rent.

He announced that the government-built ordnance factories are to be converted to the manufacture of housing equipment and will, on this basis, employ some 130,000 men. Bevan foreshadowed in the immediate future a land acquisition bill which will enable local authorities to enter on land approved for houses without waiting for the long and hideous negotiations on price to be completed, with all the complications of appeal to the courts.

and reported that "we're going to have a national organization of the people who need and who use houses and make homes out of them within the next sixty days."

The Conference was called by the Cooperative League of the USA, 343 South Dearborn Street, Chicago 4, Illinois.

Labor is the great producer of wealth; it moves all other causes.—Daniel Webster.

He explained that he proposed to put his main reliance on the local councils, each of which would be given a target by the fulfillment of which they would be judged. He refused, unlike his predecessors, to pledge himself to an annual building figure, but promised instead a monthly progress report.

What the House liked especially was his insistence that he had all the necessary machinery for administration, that the full responsibility was his, and that, if he failed, it was upon him, and only upon him, that the blame must be fixed.

It was all done with a nerve and a wit and a power of phrase which made the government benches actually rock with laughter and roar with cheers.

The Tories, who had hoped that this would be the beginning of real opposition, sat there, confused and unhappy, while Bevan scored his points with a precision that left no room for doubt of where he stood.

Of his success there could be no shadow of a doubt. One of the older Conservatives said to me afterwards, "There goes a certain prime minister," as Bevan walked by.

A young Labor member, who had come straight from the army of occupation, remarked to me with deep feeling that it was the first speech made from the treasury bench since the new Parliament met which convinced him that it was possible to be a minister and a Socialist in the climate of capitalist democracy at the same time.

Bevan, at least, showed that he had no commitments in the coalition period either by which his mind was permeated or from which he had to recover.

When the Tory party wants to go head-hunting again, I think they will pick on some other member than Bevan. Among all its leaders, Winston Churchill alone has the gifts needed to debate with Bevan on equal terms. In his absence, they were helpless and bewildered before a man who knew what he proposed to do and why he proposed to do so.

Jugoslav 'Iron Curtain' A Mirage, Reporter Finds

By Edgar Clark

United Press Correspondent

BELGRADE, May 21.—The famous "iron curtain" separating Jugoslavia from the western world appears to be compounded as much of language difficulties, ignorance of local customs and rumor-mongering, as of any deliberate attempt to black out information about Jugoslavia.

If the experiences of this correspondent in a trip of several thousand miles criss-crossing Jugoslavia are any criterion, it is no more difficult for a correspondent to travel in Jugoslavia and talk to its citizens than in the U. S. A.

Most foreigners with whom I have talked here have told me dozens of stories of secret Jugoslav agents, constant shadowing, wire-tapping, midnight arrests.

Personal investigation of a large cross-section of these reports and rumors has shown that where they have had any basis whatever it was founded on a misunderstanding of language and customs.

However, these stories are firmly believed by most foreigners in Jugoslavia and anyone who challenges them is almost automatically labelled as a Tito sympathizer.

The experience of this correspondent casts some light on conditions here. I am in this country legally—due to a technicality rising from Government red tape I came in without a visa. However, despite this I have been given papers permitting me to go anywhere I want in Jugoslavia.

Tito is generally described as being protected by a massive bodyguard. However, I saw him at a reception mingling with hundreds of guests and gained entry to the occasion with a simple engraved invitation.

Tito dines, talks and has been photographed without the presence of bodyguards or police.

The same informality can be noted in the living habits of other Government leaders.

Living quietly in Belgrade are the wife, son and daughter of Gen. Draja Mihailovich who is about to go on trial as a war criminal. They live the ordinary life of Belgrade citizens with no distinctions or restrictions.

I saw several hundred Roman Catholic priests and nuns as well as Orthodox clergy on my trip through Jugoslavia. They seemed to be accorded respect and freedom as they would in a Western country.

Driving through northwest Jugoslavia in the Lika Valley where the Croat Ustashi and Chetniks ravaged village after village, some hamlets could be seen completely untouched. It was explained that those were the villages of the Ustashi and Chetniks. I was told that they were still living in their homes and that there would be no retaliation. (Reprinted from PM, May 21, 1946)

An arrow may fly through the air and leave no trace; but an ill thought leaves a trail like a serpent.

The Slovene American National Council (SANC) is conducting a campaign to raise \$150,000 for a Children's Hospital in Slovenia, which is a worthy cause and deserves the support of every lodge and member.

Your Dollar

By CONSUMERS UNION

Big-Three Autos

Chevrolet, Ford 6, Plymouth and Ford V-8 are rated in that order by Consumers Union's automobile consultant in an article in Consumer Reports. But these are general over-all ratings, the article warns; for special requirements, the order may be quite different. For example, the Ford V-8, which is unnecessarily high-powered for ordinary city driving, is the best of the group for open-road, long distance, high speed driving. The Chevrolet has features which make it the best choice for short-distance driving, especially in the winter.

In any case, don't buy a car until you have driven it yourself under ordinary driving conditions, and you are satisfied with the way it "feels" as well as the way it performs.

Pressure Cookers

Only one new feature of any significance has appeared in the post-war pressure cookers, Consumers Union found after testing ten new brands. This is a variable pressure gauge, which permits adjustment of the cooking pressure to values below the standard of 15 lb. generally found on older models and still used on some of the newer ones.

The most convenient closure was judged to be the slip-clamp type, where the lid is placed on the pot, then slipped around to closing position.

Four of the ten brands were rated "Not Acceptable"; all of these involved a burn hazard.

The best of the cookers tested in the opinion of CU technicians was the Mirro-Matic (\$12.95), which was convenient to use and had a simple and easily regulated gauge. Other recommended pressure cookers include the Maid of Honor (Sears-Roebuck, \$10.95 plus postage), the Presto (\$12.50) and the Magic Seal (Montgomery Ward, \$10.50 plus postage).

Vacuum Cleaners

Upright vacuum cleaners clean rugs faster than the tank type, but they are much more difficult to use with attachments than are the tank models. Decide just what you want your cleaner to do, then make your selection between the types on that basis, Consumers Union advises. If you use a cleaner almost entirely for rugs, the upright type is best. But if you use it frequently for cleaning upholstery, curtains, etc., the tank type is likely to be a better choice.

The article in the May Reports rates seven uprights and six tanks. The Hoover Model 27 (\$57.50) is judged the best cleaner and the "Best Buy" among uprights. Among tanks, the Electrolux XXX (\$69.75) was considered a "Best Buy" despite its high price; also a "Best Buy," though inferior in quality to Electrolux was the \$39.95 Ward's All-Purpose Cleaner.

Prefabricated Houses

They're not as cheap as the price tag indicates, Simon Breines, architect and co-author of "The Book of Houses" warns in an article in Consumer Reports. To the "shell price" must be added the cost of setting up the house, the cost of the site and improvements, the cost of transporting the house to the site, and often such details as electric wiring, plumbing and painting. All in all it's likely to add up to the same cost per square foot of living space as an ordinary, built-on-the-site-house—and there's a good chance that the quality of the prefab will be inferior.

Mr. Breines regards the current prefab fad with an apprehension which is reinforced by examination of some of the products currently being offered by department stores. He advocates an attitude of "wait and see," if what you are looking for is a place that you can live in comfortably and relatively inexpensively during the coming years.

The new Fuller circular aluminum prefab is "something else again," the author considers. It is actually new—and probably good—in the housing line. But it won't be available for some time, and predictions as to its price have yet to be fulfilled.

Frozen Foods

The promised pie-in-the-sky is as likely as not to be a quick-frozen, cellophane wrapped model, if the frozen food industry proceeds according to schedule. But for the present, there are still some serious

handicaps to be overcome. Consumers Union points out in an article on precooked frozen foods in Consumer Reports. Precooked products are currently at the luxury level, as compared with the equivalent canned or fresh products; furthermore, the choice is rather limited, and there are no standards of quality which assure the consumer of consistently good products. CU advises consumers of these products to buy only from stores which have a high turn-over, to inspect packages to make sure that they are properly sealed, to look for government inspection labels on meat products and to avoid thawing and refreezing of the foods. Among products rated are prepared meat and fish dishes, vegetables, hors d'oeuvres and cherry pie.

Weed Killers

The newly-developed 2, 4-D will do a job of killing weeds under certain conditions of use, but it is no miracle-worker, Consumers Union points out in an article on weed killers in Consumer Reports. If you're not careful, furthermore, 2, 4-D will exterminate your favorite flowers and shrubs as well as the weeds next to them. The article discusses the pros and cons of other types of weed-killers as well, including "selective sprays" (such as Sinox), "translocated poisons" (such as Zotox) and flame throwers (such as Sizz-Weeder).

Rouge

Neither a well-advertised brand name nor a high price is an indication of good quality, Consumers Union found in tests of 45 brands of cake rouge and 25 brands of cream rouge. A good cake rouge may be bought for as little as 2½¢ a gram, while one which rated poor may sell for 23¢ a gram, tests showed. In creams, the lowest priced of the good brands cost 5.4¢ a gram, while among those rated fair, one brand cost \$1.09 for the same amount.

Low-priced cake rouges rated "Good" included Irresistible (Light and Fuchsia Plum), Flame-Glo (Pink wheel and Royal Wine) and Elizabeth Kent (Vivid). Good buys among the cream rouges were Yardley (Red Fuchsia), House of Westmore (Debutante and Garnet) and Max Factor (Carmine and Flame).

Portable and Personal Radios

Portable radios are designed primarily to run on battery current, and because of their special design, you can't expect as good performance from them as you would get from table models, Consumers Union says in the June Reports. Battery costs tend to run high; for 100 hours of playing time, a table model radio will cost about 20¢, while a portable will cost something like \$3.50 and a personal about \$12.

The term "portable" is quite relative. The four models tested so far each weighed about 15 pounds—quite a lot if you have to carry one very far. "Personals" are much more easily carried, but their performance is even less adequate than that of a larger portable.

The best of the portables tested so far was the Philco 46-350 (\$45.95), followed next by the Sentinel 285-P (\$39.95). The Motorola SA-1 personal (\$24.75) was judged superior to the Emerson 508 (\$25), the only other personal radio tested so far.

Additional reports on radios will be published as soon as they reach the market and can be purchased for testing, Consumers Union promises.

* YOUR DOLLAR is a regular monthly feature. The facts and opinions are based on Consumer Reports, the monthly magazine of Consumer Union, 17 Union Square West, New York City 3, a non-profit organization whose main object is to safeguard buyers by testing and reporting on consumer goods.

An Old One

The quack was selling an elixir which he declared would make men live to a great age. "Look at me," he shouted. "Hale and hearty. I am over 300 years old."

"Is he really as old as that?" asked a listener of the youthful assistant.

"I can't say," replied the assistant. "I've only worked for him for 100 years."

UNRRA IN JUGOSLAVIA

WASHINGTON.—Allegations that UNRRA supplies had been diverted to the Yugoslav Armed Forces are untrue and were based on erroneous or incomplete information, Director General F. H. La Guardia of UNRRA has announced following detailed investigation.

"The Yugoslav Army is strictly forbidden by the Yugoslav Government to use UNRRA supplies in any form," said Mr. La Guardia. "Heavy penalties are provided for violations of this order. Our UNRRA Mission reported that its investigation disclosed the following facts which might have led to charges that the Yugoslav Army was taking UNRRA supplies."

"Certain UNRRA cereals in the Adriatic zone were turned over to the Yugoslav Army in exchange for cereals delivered by the Army to the civilian authorities in Serbia, Bosnia and Macedonia. This was to save time and transportation. In

addition, a few mules were exchanged with the civil authorities for Yugoslav army mares, and a small number of jeeps and trucks were exchanged for civilian autos. These exchanges were made with the full approval of UNRRA's European Regional Office and Washington Headquarters. In these approved transfers the Mission decided that the exchanges were in the best interest of the civilian population.

"A charge that eight trucks, apparently of UNRRA origin, were being used by the Yugoslav Army is now under investigation. The Yugoslav Army has assured our Mission that if these trucks are UNRRA trucks, their loan to the Army was unauthorized by any responsible civilian authorities and that immediate restoration would be made and action against any officials who made the vehicles available to the Army."

ENTRY BLANK

Second Annual Slovenian-American Golf Tournament

to be held at

SUBURBAN COUNTRY CLUB - WAUKEGAN, ILL.

SUNDAY, JULY 21, 1946

Name _____

Address _____

City & State _____

Mail Entries before July 15, 1946, to

FRANK J. GRUM

436 South Victory St., Waukegan, Ill.

ENTRY FEE—\$2.50 includes green fee, prizes and refreshments

Pozdravljen jubilej Prosvete!

Pred 30 leti in danes

Anton Garden, gl. urednik

Pred 30 leti, ko je izšla prva številka dnevnika Prosvete—1. julija 1916—je v Evropi divjala vojna že skoro dve leti. Amerika je takrat pripravljala na predsedniško kampanjo. Predsedniku Wilsonu, ki je kandidiral za drugi termin, so kampanjski direktorji in strankini voditelji določili privlačno geslo: "He kept us out of war." Niso pa povedali volilcem, da se je vlada takrat že dejansko pripravljala na vstop v vojno na strani Anglije, Francije, Rusije in Italije. Seveda tajno.

Za ta korak se je bila ameriška vlada odločila že leta 1915—kmalu po vstopu Italije v vojno na podlagi tajne londonske pogodbe, kateri ji je bilo med drugim obljubljeno tudi slovensko Primorje in del Istrije s Trstom vred. Svet o tej imperialistični politiki takrat seveda ni nič vedel. Kot Amerika par let pozneje, je tudi Italija v vojno za—"demokracijo". Mussolini se je bil takrat že prodal italijanskim imperialistom in postal lokav šovinist. Iz socialista v imperialista je napravil čez noč. Od buržvazije je dobil dovolj denarja, da si je ustanovil list in hujskal italijansko delstvo na vojno—na soško fronto, ki je ob Mussolinijevi spremembi v šovinista že gorela od izviru do izliva Soče v Jadran. Kot je pozneje razkril polkovnik House, Wilsonov glavni svetovalec, je padla kocka, ki je pozneje potegnila Ameriko v vojno, že leta 1915, torej še pred rojstvom našega dnevnika. Tista kocka je bila na vseh straneh pobarvana z dolarskimi znaki, in sicer delo v obliki velikih vojnih posojil, ki so jih ameriški bankirji dali v Franciji, deloma pa v obliki velikih profitov, ki so jih imeli trgovci s smrtjo.

Vprašanje je bilo, ali naj ameriška vlada pusti na cedilu wall-ovske bankirje, ki bi v primeri poraza Anglije in Francije skoraj gotovo izgubili svoja posojila, ki so tedaj že značala več milijard dolarjev. Ampak v vojno zapleteni upniki so zahtevali novih milijardnih posojil, s katerimi bodo lahko nepretrgoma dobavljali municijo in orožje in druge potrebščine za vojno. Bankirji z ameriško vlado vred so pritiskali na vlado v Washingtonu, da je sankcionirala nadaljnja posojila.

Kot je bila ameriška vlada storila prvi korak v vojno. Kot je razloži iz Spominov polkovnika House, so se Wilson in njegovi zavezniki dobro zavedali tega koraka, ki je deželo neizbežno potegnil v vojno. Ampak argument je bil, da odrek nadaljnjih posojil pomeni Angliji pomeni zmago centralnih sil—Nemčije in Avstrije, novo gospodarsko krizo doma in izgubo vseh vojnih posojil. Tako je bila Amerika ob ustanovitvi našega dnevnika že dejansko usmerjena v vojno. Na površju, javno je bila še nevtralna, da se je pripravljala na vojno na strani zaveznikov. Sicer je bila svojo vojno robo rada prodajala tudi centralnim silam, toda ladje vsled učinkovite anglo-francoske blokade niso mogle do Amerike. Tisto blokado je bila leta 1916 prodrla le nemška podmornica "Deutschland," ki se je tega dne nenadoma pojavila v pristanišču v Philadelphiji. Te senzacije se bodo starejši bralci še spominjali.

★
Taka je bila približno mednarodna situacija v dobi, ko je Prosveta začela izhajati kot dnevnik. Dela je bilo dosti v tisti dobi, kot ga je bilo tudi med vojno. Plača pa je bila majhna. Kdor je takrat zaslužil pet centov na uro, je bilo že veliko za navadno težko delo. V municijskih tovarnah je bil plaček seveda boljši, kakor tu—profiti. Ampak to je bil—"old gold," kot je dejal pokojni predsednik Roosevelt. Ljudje seveda niso smatrali za "old gold," kajti so se spominjali, da je izbruh vojne v Evropi leta 1914 rešil Ameriko pred večjo gospodarsko krizo. Ta kriza je začela objemati celotno svetovno trgovino proti koncu 1913, se polnila skozi 1914 in pričela izhajati 1915 vsled vojnih napetosti v Evropi.

Ampak tista vojna prosperiteta vendar ni toliko omamila, da bi se ljudstvo navduševalo za vojno. Wilson je bil ponovno izvoljen leta 1916, vendar je bil pred njim vsled parole, "da je nas obvaroval pred vojno." Ljudstvo seveda ni vedelo, da je bila ta parola le vaba, kajti leta 1917 se je vlada v Washingtonu že odločila, da se takoj prične pripravljati za vstop v vojno, pa naj bo izvoljen Peter Pavel—Wilson ali Hughes. Tako se je tudi zgodilo in med 4. aprila 1917 se je Amerika dejansko znašla v vojni. Treba je bilo le "dobrega" incidenta, ki bi jo potopil v Lusitanije, in po mednarodnem vojnem zakonu (glej na 11. strani.)

Če luči gorele bi . . .

KATKA ZUPANČIČ

Viharja je konec. Orožje počiva.

Bogato sta žela le Moloh in Smrt . . .

A vemo, kaj v plašču usode se skriva?

Mar vojnim bogovom ni vojna—obrt?

A še si postavlja zlo svoje kulise,

bliska še vedno oko se hijeni—

O človek! Z razumom in s srcem ozri se

in beri preteče svarilo na steni!

Saj čutil do mozga atoma si jek—

obtičal na pragu si sklonjene glave—

ko bomba udrla je duri v nov vek!

Zdaj meč Damoklejev je venec ti slave . . .

Ze dve tisočletji polni nam ušesa,

da v znamenju križa odreši se svet . . .

Oh, križi nešteti, iz kamna in lesa,

pod vami odgovor je—z grudo odet!

Za nami Versalj je, in Haag in Locarno,

Ženeva, kjer krpali "trajni" smo mir . . .

Evropa začarana spala je varno—

dokler ji bajke razdrli ni hudir . . .

Premnogi se zbežanec v mrežo zatika,

ki milost je božjo zaprla v oltar—

ji lučko prižgala, da "večno" svetlika—

a z božjo pravico pa trži talar.

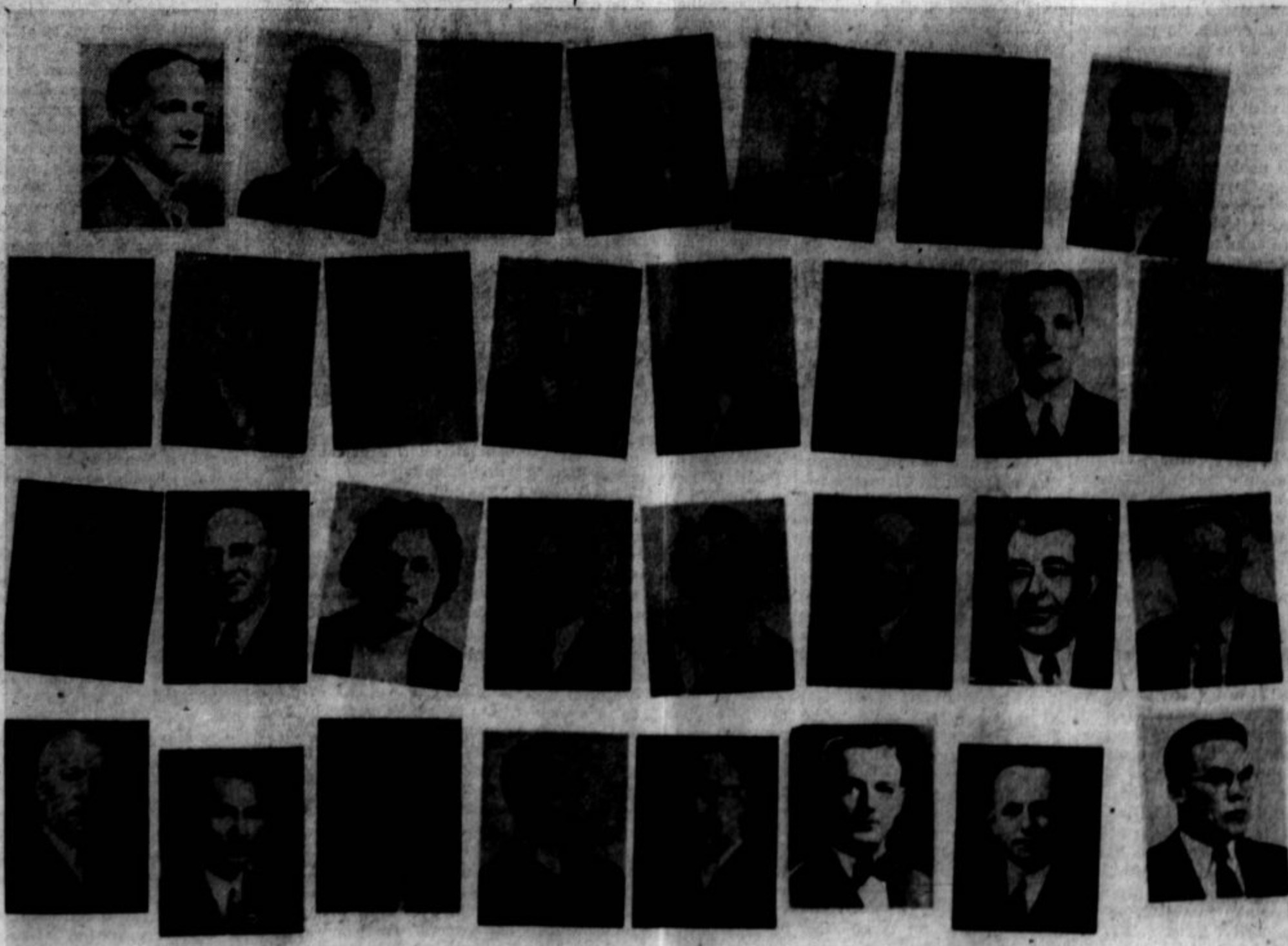
Uzrli izhod bi, ime mu je—BRATSTVO!

Le to bi nam stigmo barbarstva izžgalo

in rešen bi človek bil, rešeno stvarstvo—

na srečnejšo zemljo bi solnce sijalo!

1941—Člani gl. odbora SNPJ-1946

SPONDIJA VRSTA OD DESNE NA LEVO—EKSEKUTIVA: PHILIP GODINA, MICHAEL VRHOVNIK, ANTON GARDEN, VINCENT CAINKAR, FRED A. VIDER, MIRKO G. KUHEL, LAWRENCE GRADISHEK, ANTON TROJAN—DRUGA VRSTA (NAVZGORI): FRANK ZAITZ, MATT PETROVICH, JOSIE MOČNIK, MICHAEL R. KUMER, URSULA AMBROZICH, ANTON ŠULJAR, JOHN OLIP, JACOB ZUPAN—TRETJA VRSTA: EDWARD TOMBIC, RAYMOND TRAVNIK, JAMES MAGLICH, FRED MALGAI, FRANK VRATARICH, ANDREW GRUM, CAMILUS ZARNIK, FRANK BARRIC—ČETIRTA VRSTA: DONALD J. LOTRICH, RUDOLPH LIECH, JOHN SPILLAR, DR. JOHN ZAVERTNIK, ANDREW VIDRICH, JOSEPH FIFOLT, JOSEPH CULKAR.

Ob tridesetletnici Prosvete

V. Cainkar, gl. predsednik

Dne 1. julija je poteklo trideset let od tega, kar je naše glasilo začelo izhajati kot dnevnik pod imenom Prosveta. Trideset let je že precej dolga doba in v tem času se lahko naredi veliko dobrega in slabega. Namen Prosvete pa je, delati in pospeševati samo dobro in pobijati ter odpravljati vse slabo kakor največ mogoče. In ker se svojemu višjemu namenu ni nikdar izneverila, pomeni trideset let njenega obstanka toliko let jako zanimivega in burnega življenja—trideset let težkih bojev in koristnega dela ne samo za jedrno in njeno članstvo, temveč za vse delavstvo in človeštvo sploh.

Napačno pa je misliti, da je naš list nastal še le z dnevnikom in ravno tako, da je to bila lahka stvar. Naši starejši bralci to vedo, da bolj nove in mlajše pa je dobro, da se omeni, kako smo začutili potrebo za lastno glasilo kmalu po ustanovitvi jednote, pa tedaj ni bilo sredstev ne možnosti za to; kako smo leta 1907 po težkih bojih na lasallski konvenciji končno vendarle prodrli s predlogom, da jednota izdaja svoje glasilo, toda le kot mesečnik; da smo istega po burni debati na clevelandski konvenciji leta 1909 spremenili v tednik in šele šest let potem je prišel dnevnik.

V tistih časih, ko smo mi ustanovili svoje lastno glasilo, so bile večinoma vse naše podporne organizacije še več ali manj v začetnem razvoju in nastale so večinoma bolj radi osebnih ali kakih drugih interesov kot pa, da nudijo članstvu to, kar je v resnici potrebno. O kakem lastnem glasilu vpriču tega seveda ni bilo niti govora. Nobena takih organizacij ga tedaj še ni imela in ko je SNPJ začela izdajati svojega, je bila to ne samo novost, temveč nekaj nezasičenega.

Potrebo za lastno glasilo smo začutili iz raznih in važnih razlogov. Kot znano, se je SNPJ ustanovila na svobododomiselnem temelju, katerega smo potem kmalu izpolnili z načeli prave demokracije in socialne pravičnosti. SNPJ se je postavila na stran izkoriščenega delavstva in je bila prva, ki je uveljavila enakopravnost žensk in prva, ki je vzela v svoj program tudi kulturno delo med svojimi člani in slovenskim narodom v Ameriki in izrekla se je še za mnogo drugih lepih in potrebnih reči. Vse to je bila takrat novost in da bi krvava potreba, se ni nihče drugi brigal zanjo. Vse to je bilo treba takrat zagovarjati in braniti.

Značilno in sreča za jedrno je to, da je bilo med nami od vsega začetka dovolj dalekovidnih ljudi in kremenitih značajev—članov, ki so znali principe svobododomiselnosti in socialne pravičnosti ne samo visoko ceniti in jih braniti, temveč tudi skrbeti, da so se te

lepe reči širile med člani in našim narodom naprej. Vedeli so, da za to ni bolj pripravnega in zaeno bolj učinkovitega sredstva kot so publikacije. Izhajali so tedaj sicer že razni slovenski listi tudi v tej deželi, toda le za interese posameznikov in ne za ljudsko dobro in kot taki nam niso bili na razpolago. Edini pravi izhod in pameten zaključek je torej bil, ustanovitev lastnega glasila. Za to so se reno zavzeli in z vztrajnostjo ter neprestanim prizadevanjem so tudi uspeli.

Bilo je tedaj med našimi priseljenci tudi mnogo narodnih pijavk in ljudskih izkoriščevalcev. Vsi taki značaji so seveda prijatelji mračnjastva in sovražijo ljudsko izobrazbo in napredek. In naravno, da so ti elementi zasovražili SNPJ takoj ob njenem porodu, kajti organizacija, ustanovljena na tako zdravi podlagi in, velikih načelih, je pomenila za nje skrajno nevarnost. Poskušali so vse mogoče, da onemogočijo nje lastno glasilo že kot mesečnik, pa niso uspeli. In potem spet, ko smo ga pretvorili v tednik, so zavpili, kako zavajamo in gulimo članstvo, da jednota ne sme izdajati časopisa, da je protizakonito in so celo poskušali izposlovati sodnijsko prepoved. Napadov, laži in obrekovanja ni bilo ne konca ne kraja, toda vse to jim ni nič pomagalo. Naš list je imel velike boje s temnimi silami in nazadnjaki. Vodil je načelni in pošten boj in rezultat je bil ta, da je jednota vedno lepše rasla in napredovala in da se je naš list razmeroma hitro razvijal in sčasoma postal dnevnik.

Kot že povedano, ta reč ni šla gladko in ni bilo lahko. Stvar je zahtevala veliko dela in truda. Da se je moglo naše glasilo raz-
(Dalje na 10. strani.)

Jacob Zupan

				mark
bankovce,	izdan	4. sept. 1915	ima imensko vrednost	20
"	"	15. sept. 1922	"	1,000
"	"	19. nov. 1922	"	50,000
"	"	1. feb. 1923	"	100,000
"	"	22. maja 1923	"	1,000,000
"	"	22. avg. 1923	"	10,000,000
"	"	1. sept. 1923	"	500,000,000
"	"	5. nov. 1923	"	500,000,000,000

Bankovci 5, 6, 7 in 8 so tiskani samo na eni strani. Št. 7 ima pravilno črkovano "Fünfhundert Millionen Mark", toda ob strani na samo "500"—takrat je že bil denar v milijonih, čemu to trošiti črnilo za šest ničel? Približno takrat je bila državna karna preobložena s tiskanjem bankovcev, pa je št. 8 bil tiskan v privatni tiskarni v Frankfurtu/Maini.

Vprašali boste, koliko je bil takrat vreden bankovec št. 8. On je dosti več kot št. 1, kajti takrat ste lahko kupili znamke za dvajset pisem in eno dopisnico. In ker sem že omenil znamke, pa dajmo še pogledat, kako je stala poštnina za našo prvo pisno v tistih tragičnih dneh:

—mark—	
jan. 1922.....	2
dec. 1922.....	25
marca 1923.....	100
avg. 1923.....	1,000
sept. 1923.....	75,000
okt. 1923.....	2,000,000
nov. 1923.....	100,000,000
nov. 1923.....	40,000,000,000

Tako si gresta lakomnost in
vsi roka v roki—oba slepa, oba
gluha.

Poglejmo nepremičnine. Moja
se, ki mi je stala za časa de-
letja 86.500, je zdaj "vredna"
1.000. Tolkano vsoto mi nam-
najo pokažejo. Seveda je ne bom
prodal, toda recimo, da jo pro-
dam, kupec ima mogoče samo
deset tisočakov, za devet pa
mi zadolži. Ko pride defla-
cija, v vak inflaciji sledi de-
larja, bo novi lastnik v skraj-
niški, kajti iz zelo znižanc

Delavci, katerih plče nikdar
ne dosežejo dvigajočih se cen,
upokojeenci in tisti, ki žive od pri-
hrankov, vloženi v denarne za-
vode ali bonde, so predvsem te-
peni. Umijavo je, da pada kaj-
pada tudi vrednost zavarovalnin,
kar bo ta slučaj nazorno obja-
nil:

Moja Katka je plačevala deset
kron mesečno na doživотно (en-
dowment) zavarovanje. Takrat—
ob začetku prve svetovne vojne
—je bilo to še približno dva de-
larja mesečno. Po dvajsetih le-
tih je bila upravičena do 2000

Sistem, ki se ga je poslužila Jugoslavija, je zelo zanimiv, ampak ni prostora, da bi ga tu podrobneje opisal.

Inflacija se namreč lahko ustavi le na tri načine. Prvič, z vladno regulacijo, drugič, s stavko

Frank Zaltz, predsednik gl. nadzornega odbora

Tako je bilo doslej. Delujmo, da naš dnevnik na takih potih tudi ostane ter deluje dalje za resnično bratstvo in socialno pravičnost.

(Nadaljevanje z 9. strani.)

Prav res, ni enostavno!
Eno pa je gotovo: inflacija pri-
naja nove skrbí vsem in vsake-
mu posamezniku, tudi jednóti.
Upajmo, da je to zadnja kríza
te vrste in da jo bomo srečno
prebredli.

To je perspektiva, kakšno vidi Prosveta ob svojem 30-letnem jubileju. Toda vsaka sila rodi protisilo. Na razvalinah razbite Evrope se v velikih bolečinskih norača nova civilizacija. V Indiji prihajajo na krmilo nove

Rose Rădovitch

Doma v Ameriki mora ta politična in moralna dekadenca prejši a! alej poroditi novo politično gibanje, stranko delovnega ljudstva, katere bo imela vse prilike, da iz dežele v resnici napravi "God's country"—v socialnem pomenu bežde. Tej misli je Presveta prav tako posvečena ob svoji 30-letnici kot je bila ob svojem rojstvu.

Kakor sin, tako je bila tudi mati trdno prepričana, da če bi se mogla znajti zraven njega, ko je ležal ranjen kje tam v tujini, da ni nobena rana tako velika, da je ne bi zacelila njena velika ljubezen in skrb. Prepričana je še sedaj in gotov se ne moti če je slučajno zgubila sina na bojišču, da je bila zadnja beseda, ki so jo zašepetale njegove posinele ustnice: "Mati!"

Da, materinstvo je tisto, kar igra najvažnejšo vlogo v človeškem življenju.

Spomini ob 30-letnici Prosvete

Anton Zornik, Herminia, Pa.

Vsako, ki je pošten in ima čisto vest, mora priznati, da Prosveta, odkar izhaja, vrši dobro delo v korist delavcem. Ker sem med starimi koreninami, ki delajo od začetka za Prosveto, bom skušal opisati nekoliko zgodovine, da utrdim svoje in drugih prepričanje.

Začel sem brskati po zapisnikih društva 87 SNPJ, ki je bilo ustanovljeno v juniju l. 1908. To društvo smo ustanovili stari člani, ki smo bili v društvu 23 v Darraghu, stanovali pa smo v Herminieju. Nekateri, ki so bili ustanovitelji tega društva, so še med nami. Ker je bilo to društvo oddaljeno samo dve milj od Herminieja, smo imeli pottekoče pri iskanju nove številke.

ANTON ZORNIK

Zadeva je prišla celo pred izredno konvencijo v Chicagu l. 1908, ki je dala glavnemu odboru polno moč za rešitev. Člani odbora so zaključili, da moramo dobiti 25 novih članov. To se je zgodilo in šest mesecev pozneje je društvo 87 že zborovalo v svojem lastnem domu.

Spis se bi preveč raztegnil, če bi skušal opisati zgodovino društva; omejil se bom na glavne točke. Društvo je napredovalo in dobivalo nove člane. Razpravljali smo o ustanovitvi dnevnika in drugih vprašanjih. Dom našega društva je bil prvi v tej okolici. V West Newtonu imajo danes lep dom, toda takrat so imeli "šendo". Ne vem, če je bila lastnina društva 64, ali jo imelo samo v najemu.

V našo naselbino so prihajali rojaki za delom, največ iz starega kraja—Zagorja, Terbovelj in Primorja. Nekateri so prišli iz Nemčije, kjer so delali, iz Moravca in Kamnika. Bili so vse seke narave in dobri pevci. Kmalu smo ustanovili pevski zbor, družabni klub in izobraževalno šolo. Prej so izbruhle rudarske stavke. Ona iz leta 1910 nam je še vedno v spominu. Bila je neizbežna, ker je tisti delovodja, ki je prišel v naselbino, prepovedal kovaču popravljanje tehtnice za premog. Vozički, naloženi s premogom, so tehtali polovico manj kot pa je bila resnična teža.

Rudarji so se odzvali pozivu na stavko stoodstotno. Tri mesece je bilo vse v redu in pravilno, potem pa je predsednik unije, ki se je pisal Lewis, podpisal separatno pogodbo z magnati v petem distriktu in, s tem pustil rudarje v Westmorelandu na cedilo. Prišel se je križev pot za stavkarje. Dobili so poziv, da morajo takoj zapustiti kompanijske barake. V naši naselbini je bil zgrajen desetkomolecv visok plot, prepleten na vrhu z bodečo žico, da ni mogel nihče gledati čez, kaj delajo stavkokaži.

Vsa naselbina pe bila ograjena. Bil je samo eden vhod pod naselbino, kjer je bila železniška postaja in cesta do nje. Na vsaki strani vhoda sta stala dva oborožena stražnika. Ko je leta 1911 unija UMWA dobila novega predsednika, so nas tolažili, da bo nekaj ukrenil. Prišel je govoril v našo naselbino, ker so se rudarji v tej najbolj odločno držali, toda ni mogel dosti storiti.

Stavkarji so dobivali nekakšno pomoč od petega distrikta, a bila je komaj za kruh in kavo. Oni, ki so imeli velike družine, so dobili tudi nekaj obroke. Vsi so se čudili rudarjem, ki so vztrajali v boju toliko časa. Leta 1911 nas je obiskal ce-

lo profesor Pupin, ker je bil informiran, da Slovenci tvorijo večino med stavkarji in da se dobro obnašajo. Govoril je v dvorani WBF, v kateri so se vršile seje unije. Naš dom je bil takrat manjši nego je sedaj, zaeno pa je služil družinam kot zavetje.

Pri meni je bilo v teku stavke sedem družin. Pred koncem stavke so se rudarji razpršili na vse strani; šli so za delom. V okraju Westmoreland je bilo pred koncem še 4000 stavkarjev. Ugodna ura je prišla 4. julija 1911, ko je bila stavka preključena na shodu, ki se je vršil na postaji železnice pri Jeannettu.

Slovencev je ostalo še veliko število v naselbini. Upali so, da bo zopet prišla prilika, da se bodo lahko potegnili za svoje pravice. Podpisani je imel opravek pri odvnetih, ko je 4000 rudarjev organiziralo pohod in Greensburg, glede licence za dom. Odvetniki so opazovali pohod in izražali začudenje, ker so rudarji vztrajali v boju. Eden izmed njih je dejal, da bi bili morda zmagali v stavki, če bi bili državljani. Med stavkarji je bilo okrog 20 odstotkov državljanov, zato so jih magnati lahko šikanirali.

Slovenci kljub temu niso izgubili upanja. Odločili so se, da bodo postali državljani in se privadili razmeram. Spoznali so važnost politične akcije. V Herminieju so ustanovili socialistični klub, pevski zbor in začeli so se učiti angleščine. Dekleta so prihajala iz stare domovine in sledile so poroke.

Težave smo imeli, ker ni bilo pravega delavskega lista. SNPJ je izdajala Glasilo, ki pa ni odgovarjalo potrebam. Objavljati ni moglo poročil o stavkah in drugih delavskih aktivnostih. Takrat je bila sprotana še ideja za ustanovitev delavskega lista.

Ko se je bližala konvencija SNPJ l. 1915, smo se soglasno izrekli za ustanovitev dnevnika. Na seji v naši dvorani 2. maja

je brat Britz predlagal, naj konvencija osvoji načrt glede izdajanja dnevnika na štirih straneh, ena številka pa naj bi bila uradna in obligatna za vse člane SNPJ in imela naj bi osem strani. Predlog je bil sprejet.

Podpisani je bil izvoljen za delegata. Na seji 22. avgusta je bila diskuzija o ustanovitvi lista spet na dnevnem redu. Sprejet je bil predlog, naj list izhaja na 16 straneh, ako mogoče, in naj bo obvezen za vse člane. Br. Kolar, ki je zdaj nekje v Wisconsinu, je predložil dodatek, da jednota začne izdajati dnevnik na štirih straneh, ki ne bi bil obvezen za vse člane. Društvo 87 se je že prej izreklo za združitev s SSPZ.

SNPJ je končno začela izdajati dnevnik. Začel je orati ledino med našimi ljudmi v Ameriki. Prosveta je naredila dosti za napredek jednote, odkar izhaja. Izhajala bo, dokler nam je potrebna.

Zdi se mi pravilno, da ostane pri Prosveti po starem. Urednik naj bo odgovoren gl. odboru. Naj vem iz izkušenj, kakšna je bila med naročniki, ker je bil prejšnji urednik trmast. Dopise, ki mi niso bili všeč, je metel v koš, list in jednota pa sta trpela. Koliko dajo ameriški kapitalisti na demokracijo, ako ne služi njim, vemo. Padale so žrtve med delavci, kar še nismo pozabili. Danes je seveda drugače, ker so prišli z "new dealom" reforme. Delavci so se organizirali in so na pohodu.

Lahko smo ponosni na novo Jugoslavijo, ki se je dvignila s svojo lastno močjo in prispevala k porazu sovražnika.

Spominjam se pomenljivih besed, katere je izrekel pokojni Eugene V. Debs, ki je bil v ječi v Atlantici, Ga., v času boljše revolucije v Rusiji. Ko ga je obiskala komunistična delegacija in ga vprašala, naj pove svoje mnenje, je odgovoril, kar je dobro za Rusijo, ni dobro za Ameriko in nasprotno. On je vedel, da je Amerika industrijsko razvita dežela, da ima višji življenjski standard, kar se ne more reči o Rusiji. Ruski delavci bodo morali še dolgo garati, da dosežejo tisto, kar ima Amerika.

Strpnost je potrebna. Moja želja je, da korakamo naprej po poti, ki vodi v napredek.

malega človeka, bi bili vsi zelo udarjeni!

Torej list Prosveta slavi tridesetletnico obstoja. Vztrajati 30 let v boju za revno ljudstvo, ni lahko, zato smo lahko vsi ponosni na delo, ki ga je izvršila Prosveta kot dnevnik v zadnjih tridesetih letih.

ANTON JURCA

Smernice Prosvete začrta vsako konvencijo delegacija SNPJ in teh smernic se mora urednik držati. To je pravilno in demokratično. Naj bo tako tudi v bodočnosti. Ob tej priliki želimo poudariti, naj list za naprej vrši isto nalogo, izobražuje našega delavca v naprednem, delavskem duhu, piše za svobodo in demokracijo ter pravice vsega delavstva toliko časa, dokler ne dosežemo svojega cilja—boljše in lepše človeške družbe! Torej naj živi dnevnik Prosveta in nadaljuje s svojo misijo še nadaljnjih 30 let!

Tridesetletna proslava, 30 let napredka, kar tebi, delavski list, je v slavo. Oral si ledino trdo in sejal si semena dobro! Težka pota si prehodil in vztrajal v borbi, korakal si naprej in klical si "zdrami se delavec"! Vrata napredka so ti odprta, čitaj in presojaj Prosveto. Vstani delavec, baklja goreča ti še vedno svetli—pravico in svobodo delavski list tebi želi! Ne pozabi, da Prosveta še izhaja in čitaj danšnjo slavnostno izdajo!

Beseda predsednice

Cleveland. — Dolgo se že nisem oglašila v Prosveti radi prevelike zaposlenosti. Neprilakovano se je naselila v družini bolezni, ker zbolela mi je hči Dorothy in tako zahtevala več moje pozornosti in ves moj prosti čas.

Ker praznuje letos Prosveta svojo 30-letnico obstoja, se moram tudi jaz pridružiti dopisnikom s skromnim dopisom. Z veseljem in ponosom lahko danes poročam, da prihaja Prosveta v našo hišo že, odkar se je rodila in lahko tudi trdim, da je najbolj priljubljen list v naši družini.

Ne nameravam iti v tekmo za nove naročnike, toda storiti pa hočem vsaj malo moje dolžnosti v tej kampanji za doseganje postavljene kvote naročnikov. Imela sem že uspeh pri zadnji (majski) seji Naprednih Slovencev št. 137. Ko sem vprašala članice, če imajo vse dnevnike Prosveto, kar se oglašijo nekateri, da ne. In tako sem pridobila še tri in sicer: Kati Kogoj, Thereso Zierl in Agnes Žagar. Apelliram tudi na druge članice, da se naročijo na dnevnik in me pokličejo po telefonu za informacije. Vsaka zavedna in napredna družina bi morala čitati Prosveto dnevno. Članice Naprednih Slovencev so pri vsaki dobri in koristni stvari prve in če se hočejo ponasati tudi z izbero v čitanju dnevnih časopisov, tedaj morajo gledati, da prihaja dnevno v hišo Prosveta. Ženska lahko veliko odloča, če hoče in njena družina ji bo hvaležna za to novo in koristno pridobitev.

Koncem maja odpotujem v Florido, na obisk k svojemu sinu Stanleyju, kateri si je pred kratkim kupil v lepem kraju Ft. Lawderdalu moderno urejeno in dobro upeljano restavracijo, kjer si namerava ustanoviti svoj bodoči dom. Povabil naju je oba z možem, da ga gotovo obiščeva še to pomlad; toda za enkrat grem sama, kjer namerava ostati nekaj tednov, da se malo odpočijem in ogledam toliko opovano Florido ali deželo rož in prirodne lepote. Mogoče se bom pozneje kaj oglašila in poročala o svojem potovanju.

Ko se vrnem v Cleveland, bom zopet poskušala svojo srečo za novimi naročniki. Obenem želim tudi drugim tekmovalcem veliko uspeha. Z mojeja potovanja pozdravljam vse Napredne Slovence, posebno pa naše bolne članice ter jim želim skorajnjega okrevanja. Josie Močnik, predsednica št. 137.

Trideset uspešnih let Prosvete

L. Gradišek, tajnik bol. oddelka

V tekočem letu proslavljamo 30-letnico obstanka našega priljubljenega lista Prosvete, kar pomeni za naš narod lep zgodovinski rekord na polju delavskega časnikaštva — izobrazbe in kulture. Znani pregovor se glasi, da je dobro delo povsod upoštevano, in če ta pregovor kje velja, ni najmanjšega dvoma, da velja v celoti za naš list Prosveto, ki je vršil vsa ta leta silno važno vlogo v korist našega članstva in nudil čitateljem v splošnem luč do pravičnega in poštenega življenja na tej zemlji.

Kot uradno glasilo Slovenske narodne podporne jednote, je list Prosveta vsezkoli tesno povezan v razvoju in napredku jednote, kakor tudi slovenskega ljudstva v tej deželi, iz katerega je faktično izšel in kot tak ves čas služil bitju in bitju našega naroda v splošnem. Prav lahko je razumeti, da ni teklo vse gladko. Vsako podjetje ima svoje probleme—uspehe in neuspehe. To je nekaj čisto naravnega. Saj imamo posamezniki vesplošno neprijetnih problemov in težko. Torej ni mogoče pričakovati vse rožnate pri listu, ki zagovarja svobodni selne ideje in vodi boj proti za sužnjevanju in izkoriščanju delavcev. To dejstvo najbolj razumejo in poznajo njeni lojalni čitatelji, posebno pa članstvo SNPJ. In če danes ob tej po-

membni obletnici gledamo na razvoj lista in jednote obenem, moramo priznati, da je Prosveta dobro vršila svoje naloge.

Spodobni se, kar je naša obligatna in prijetna dolžnost, da to važno obletnico Prosvete častno proslavimo. In prav radi tega je vodstvo poskrbelo, da Prosveta zopet izide v posebni izdaji z vsebino slavnostnih in zgodovinskih člankov.

Hvaležni smo, da se je Prosveta takoj v početku postavila na stran naprednih delavcev, na stran naprednih elementov, ali v kategorijo tistega dela ljudi, ki so imeli dalekosežno obzorje v življenju in razumeli demokracijo v smislu pravice in koristi za vse. Prosveta je nastala valed čisto realnih in številno upravičljivih vzrokov, brez nje bi slovenski narod v znanju in kulturi daleč zaostal. Kje drugje naj priprosti ljudje iščemo lepše prilike za poljudno izobrazbo in znanost. Slovenci obstajamo za Prosveto in ona za nas!

Prosveta je nastala valed razmer, in kakor je bila potrebna ob početku, tako je še danes. Tisti, ki so se pred desetimi ali celo več leti napovedovali konec slovenskega jezika v tej deželi, so se silno motili. Kljub temu, da ni naseljevanja iz Slovenije, ima naša materna govorica, naša družabnost s Prosveto na čelu še lepo bodočnost v Ameriki.

Dalje smo hvaležni, da je Prosveta stopila na stran hrabrih partizanov v njihovem težkem in vztrajnem boju za novo Jugoslavijo. S tem korakom si je Prosveta ohranila čisto zgodovino v očeh iskrenih in svobodomislernih Jugoslovancev tu in v starem kraju. Ta zasloga spada glavnemu odboru SNPJ. Kako važno in pravično je stališče Prosvete do naših he. jskih bratov in sester, ki so prestali toliko gorja in trpljenja, najbolj pričajo njihova lastna poročila.

Prihodnja konvencija SNPJ bo imela nalogo, določiti smerne liste za bodoče. Nobenega vzroka ni, da bi krenili v kak ekstrem od sedanjih američanov, in če je važno, da ima tudi v bodoče glede tega vprašanja odločilno besedo gl. odbor.

V teku 30 let si je Prosveta zgradila široko polje v delavskih vrstah. Ampak treba bo še orati. Delavski ideali iz starega v novi svet se ne uredijo čez noč. Evolucija deluje v svojem

Ni šlo brez truda in žrtev

Matt Petrovich, predsednik gosp. oddelka

Danes, ko praznujemo 30-letnico Prosvete, hitijo moje misli nehoti nazaj preko teh treh desetletij, ko smo bili mi, današnji "oldtimerji", še mladi fantje, a naša Prosveta še novorojeno dete.

"Brez muje se še čevljev ne obuje," pravi ljudski pregovor. Tudi Prosveta ni bila ustanovljena brez truda in žrtev. Precej propagande smo morali izvršiti predno nam je bilo mogoče prepričati tisoče naših članov, da nam je bil dnevnik absolutno potreben. Konvencija v Pittsburghu leta 1915 je sprejela sklep, da se prične z izdajanjem dnevnika kakor hitro do bimo 5000 naročnikov. Dobiti 5000 naročnikov predno je list izdan, pa ni lahka stvar. Vendar se je takoj oglašilo lepo število agitatorjev, ki so šli na delo za doseg tega cilja.

Danes sem tudi jaz ponosen, da sem bil eden izmed teh agitatorjev. Dobro se še spominjam, kako je bilo takrat. Delal sem v tovarni tukaj v Clevelandu. Ko sem končal z delom ob 5. uri zvečer, sem šel, namesto domov k večerji, na agitacijo, od hiše do hiše, za nove naročnike. Ko sem prišel domov ob sedmi ali osmi uri, sem bil zadovoljen vkljub temu, da je bila večina mrzla večerja.

Bil sem navdušen zagovornik dnevnika, ker sem bil prepričan, da nam je bil potreben. Potreben nam je bil iz dveh vzrokov. Prvič, mi smo potrebovali dnevnik, da nam služi kot sredstvo za informacije ter da nas obvešča o dnevnih dogodkih. Takrat je bilo še mnogo naših ljudi brez zadostnega znanja angleškega jezika. Čitanje ameriških dnevnikov ni bilo med nami tako razširjeno kakor je danes. Drugič

Ob 30-letnici Prosvete

Philip Godina, upravitelj

S to številko glasila naše jednote slavimo 30-letnico izdajanja dnevnika Prosvete.

Preteklo je 30 let ogromnega dela in neumorne agitacije našim članstvom in drugimi naprednimi rojaki, ki so se naročili na dnevnik in pozneje postali člani naše dične organizacije in tako pomagali k razvoju in napredku kulturnega in izobraževalnega dela med slovenskim občinstvom v Zedinjenih državah Amerike, hkrati pa tako rekoč delali za boljše človeško družbo sveta.

Da, z ustanovitvijo dnevnika Prosvete se je povečalo naše agitacijsko polje za povečanje članstva, kar se je od leta do leta tudi izvršilo tako, da smo postali največja in najmočnejša slovenska podporni organizacija ne le v Zedinjenih državah ameriških, temveč na svetu sploh, kjer koli živi slovenski rod, vsehvi staro domovino. To znači slavno zadoščenje še posebno zato, ker se nam je ob ustanovitvi Slovenske narodne podporne jednote očitalo, da se je rodilo "mrtvo dete"—ampak iz tega "deteta" je zrastle mogočna organizacija, ki je spoštovana med vsemi naprednimi elementi, ker vrši veliko dobrotvorno, kulturno in izobraževalno delo, ki je v splošno korist ne le posameznim članom, temveč vsej človeški družbi sveta.

Imeli smo veliko trdega dela, a prenesli smo vse, danes pa uživamo sadove tega skupnega dela vsi, ki smo se pri življenju. Mnoge danes krije hladna zemlja, namreč mnogo tistih, ki so bili ne le naši somišljeniki, temveč izvrstni in agili delavci za našo stvar, ki so pomagali pri graditvi organizacije in agitirali za nove naročnike za naš dnevnik, od katerih, četudi ne posebnih velik del, je vendar ostalo nekaj plodov tega dela tudi pri njihovi potomstvu, ki še živijo in po svojih močeh in volji pomagajo še danes, če ne pri agitaciji in čitanju naše Prosvete, pa pri raznih društvih za dobrodelne in podporne namene njih samih in za druge med tu vzgajeno mladino.

Mi gremo naprej po začrtani poti in nobena reakcija ne bo ustavila delavske zpage, ki je potrebna za ves svet.

Ni šlo brez truda in žrtev

Matt Petrovich, predsednik gosp. oddelka

pa nam je bil dnevnik potreben za širjenje delavske zavesti in izobrazbe. Prosveta nas ni samo obveščala o dnevnih dogodkih, ampak nam je iste tudi tolažila, da smo te dogodke bolje razumeli in znali iste presojati s stališča delavskih koristi. Lahko bi pisal še več o preteklosti Prosvete, toda naj zadostuje teh par vrstic.

Kaj pa bodočnost dnevnika Prosvete? Najboljši odgovor na to vprašanje nam bo dal list sam. List bo izhajal toliko časa, kolikor časa bo zadoščal potrebam čitateljev. Te potrebe pa se izpreminjajo in danes niso več iste kakor so bile pred 30 leti. Kot poročevalec dnevnih novic nam ni danes, ko vsi čitamo ameriške dnevnike, toliko potreben kakor nam je bil pred 30 leti. Toda kot tolažba teh novic, nam je še vedno tako potreben kakor nam je bil nekdanj. Živimo v dobi velikanskih sprememb, v dobi dogodkov, ki so del velike socialne revolucije. Ni dovolj, da te dogodke samo opazujemo. Potrebno je, da poznamo vzroke teh masnih gibanj, da spoznamo cilje nasprotnosti si sil. Le na ta način bomo našli pot v svoje vrste in doprinesli svoj delež k končni zmaji za boljše bodočnost sveta.

Širjenje delavske zavesti in izobrazbe naj bo v bodočnosti, kakor je bil v preteklosti, glavni cilj dnevnika Prosvete.

OCVRTA JETRA

Namoči jetra v mleku in potegni z njih kožico kakor za prazna. Zreži jih na mezinice debele koščke, osoli in čez nekaj časa pavaljaj v moki; potem v jajcu in v presejanih drobtinah. Ocvrni jih v razbeljeni masti kakor piščance.

poti. V podrobnosti zgodovine dnevnika Prosvete se ob tej priliki ne bom podajal, kajti s tem bi ponavljal to, kar sem že opisal v popolnosti od postanka dnevnika do slavnosti 25-letnice v opisu, ki je vseboval manj kot dve strani Prosvete, posebni prilogi z dne 25. junija 1941. Kdor se je zanimal, je to gotovo shranil zadevno številko glasila, v kateri je točno opisano vse naše važno delo, dobro in poteškoče. Zato bi bilo zelo dobro, ako bo kdo kdaj pozneje pisal zgodovino dnevnika Prosvete, da bi prevedel to v angleščino, tako da bi tudi tu naša mladina in naše bodoče članstvo vedelo, kako smo delali in se žrtvovali ter koliko smo uspeli. Tam so opisani agitatorji, dalje finančna stran naših prizadevanj in ideje, ki so bile sprežene za ustanovitev dnevnika še pred pittsbursko konvencijo, od leta 1915 in naprej. Zato bom omenil le nekatere manjše stvari, oziroma to, kar se je vršilo od leta 1941 do danes.

V tej pretekli petletni dobi je delovalo po naših močeh enako vneto za izboljšanje razširjenosti dnevnika kot se delovalo prej. Kot običajno na delu naši društveni tajniki in tajnice, ki so močestni vrli agitatorji in pošiljali naročnike za ponovljene in nove naročnike. Poleg teh so na delu štirje redni glavni ali tako imenovani potvalni zastopniki, namreč "večni popotnik" Tone Jankovič iz Clevelanda, Anton Zornik iz Herminieja, Pa., Frank Cveta iz Johnstowna, Pa., in Lou Barborich iz Milwaukeeja, Wis. Ti štirje redno opravljajo svoje delo in pazijo, da naročniki obnavljajo naročnino in pridobivajo nove.

Od 25-letnice našega dnevnika do zdaj smo narasli nek nad en tisoč naročnikov. Leta 1941 smo imeli okrog 5.200 naročnikov, sedaj pa, ko pišem, poročilo, jih imamo okrog 6.400. Upam, da nam bo sedanja kampanja, ki je še vedno v teku, prinesla toliko naročnikov, da bomo imeli ob koncu tega leta nad 7.000, ali pa celo več.

Med vojno smo imeli preostitnosti radi materiala in vasko pomanjkanja delavcev v tiskarni, kar nam dela preglavice, sedaj tako, da je celo slabše, je bilo med vojnim časom upam pa, da se bo v doglednem času izboljšalo, recimo do konca tega leta.

Ob tej priliki želim izraziti par besed glede nekaterih naših glasil, ki se tičejo pisanja smernic lista Prosvete. Odkar smo v glasno povem, da "bistvo" v pravem pomenu besede med nami izginja, in to velja prehitro. Po mojem mišljenju je bila storjena velika napaka, ko so se spreminjale takovne smernice zdaj na ta in potem na drugi način—da je bilo boljše, dokler je bila v pravih resolucijah brata Fr. Podboja o uniozmu in resoluciji brata Moka o socializmu, ki sta bili sprejeti na 12. redni konvenciji v Milwaukeeju. Iz srca želim in delujem, da se bodoče konvencije naše bodoče konvencije priporočam, da ponovno sprejme ti dve resoluciji in jih zanesa v pravila, kajti s tem bomo ohranili veliki princip prave Marksove socialistične demokracije in da se bi po njih ravnovali, pa bo povrnilo veliko več sluge in bratstva v našo organizacijo.

Mislím, da sem s tem povedal svoje mišljenje ob 30-letnici dnevnika Prosvete in upam, da nisem nikogar radi tega žalil. Vsem, ki jih krije hladna zemlja, ki so delali in agitirali za naš list, želim miren pot do Slava jim! Vsem, ki so živi in delujejo in agitirajo za povečanje in izboljšanje Prosvete, pa nje in izboljšanje Prosvete, pa izrekam najlepšo zahvalo za vse izredno in požrtvovalnost na tem izobraževalnem polju v prid organizacije in človeške družbe vobče!

Zivelí, bratje in sestre! Živí la naša SNPJ!

Spomini "večnega popotnika" ob jubileju Prosvete

Anton Jankovich, Cleveland

Letos slavi naš dnevnik Prosveta svojo 30-letnico, jubilej svojega dela, ki ga je Prosveta ustvarila v preteklih treh desetletjih. Ob tej priložnosti želimo spominiti nekaj osebnosti, ki so bile včasih del naše delavnice. V tistih prvih letih smo bili še priložni mladi in navdušeni, polni idealizma. Dobrobršen del tega nam je še ostalo, četudi se leta naglo kopičijo na naša pleča. Po vseh ameriških državah, kjer prebivajo naši ljudje, živi še mnogo prijateljev, ki so nam bili in ostali na delu tudi v bodoče. Oni se udeležujejo tudi na unijskem polju, ne samo na našem naprednem polju; sploh vršijo dobro delo na pravem delavskem polju, ker so resnični boritelji za napredek. Med njimi je naš neustrašivi kanadski pionir in delavski boritelj Anton Šular, ki je še vedno korajžen bojevnik za delavske pravice.

Zelo sem vesel, da sem dočkal letošnji velepomembni jubilej dnevnika Prosvete, tega izrazito delavskega časopisa, za katerega neumorno agitiram in delam skoraj od vsega začetka. Pred leti sem veliko potoval po vsej obširni Ameriki za Prosveto. Ta strast me še ni minila, še bolj pa se mi je obujala sedaj, ko slavimo 30-letnico Prosvete s kampanjo za pridobivanje novih naročnikov, kar je cilj je tisoč ali celo več naročnikov. Tudi jaz sem se prijavil za agitatorja ali kontestaneta na apel upravnštva in upam, da ne bom med zadnjimi v tej ekipi. Zato sem se namenil, da bom v tej šestmesečni kampanji vsaki tedenski uradni izdaji Prosvete sproti objavljati rezultate novih naročnikov.

Kaj je Prosveta storila v 30 letih svojega obstoja? Ali nam je bila koristna in zvesta svoji misli? Da, bila je vse to! V tej dobi je izvršila obilo dobrega dela za slovensko ljudstvo v tej državi, zlasti pa za članstvo Slovenske narodne podporne jednote, katere glasilo je naša Prosveta. Vrila je zelo, zelo koristno delo na polju delavske zavestnosti. Prosveta širi ves ta čas napredne ideje med naše ljudstvo in priznati moramo, da je pri tem imela velik uspeh. Seveda priznanje za oranje ledine v tej deželi tudi nekaterim drugim naprednim listom, zlasti proletarcu in Glasu Svobode, doma pa tudi Enakopravnosti, ki so v Cankarjevemu Glasniku.

Z vsoto gotovostjo lahko trdimo, da SNPJ bi ne bila nikdar tako močna in vplivna kot je danes brez svojega dnevnika in dnevnika Prosvete. Vse to je delo naših uredniških delavcev, naših enotarjev, zvestih družbenikov in tajnikov ter drugih delavcev, kakor tudi neustranih in neumornih agitatorjev, ki so enotno in njevno delo. Veliko priznanja gre tudi našim marljivim zastopnikom in agitatorjem. Vsem jim želim, da vse dobro delo, ki so ga izvršili na polju napredka in svobodomiselne ideje!

Vsem še živimim zastopnikom, ki pomagajo pri skupnem delu, želim: Krekpo in neustrašeno naprej v agitaciji za še boljši in uspešnejši dnevnik Prosveto! Moji dragi kolegi in kolegice, Zornik, Frank Cvetan, Jankovich, Barbara, Jože Peterlin, Andrej Pirc, detroitska korenina John Zornik, Josko Radelj v Milwaukee in vsi ostali kolegi. Kampanje! Vsi dobro vemo, da brez naših vrlih žensk ni nič. Naša čikaška neustrašiva agitatorica Mary Udovich, detroitska Urška Ambrozich, detroitska Josephine Močnik, ki vse druge agitatorice na našo misel, vršijo prav tako plemenito delo. Ob tem ju želimo vam ključem: Korajžno naprej na vsej črti, ne samo za pridobitev tisoč novih naročnikov, temveč za dva tisoč novih naročnikov našemu delavskemu dnevniku Prosveti! To nam je naša misel!

Ob tem mi prihajajo stari spomini o mojem agitatorskem pred oč, kar ni pač nič čudnega. Saj sem kot strasten potovalec prejadral dobršen kos ameriške zemlje, srečal na tisoče rojakov in rojakinj, se z njimi razgovarjal in navezal stalno prijateljstvo. V tistih prvih letih smo bili še priložni mladi in navdušeni, polni idealizma. Dobrobršen del tega nam je še ostalo, četudi se leta naglo kopičijo na naša pleča. Po vseh ameriških državah, kjer prebivajo naši ljudje, živi še mnogo prijateljev, ki so nam bili in ostali na delu tudi v bodoče. Oni se udeležujejo tudi na unijskem polju, ne samo na našem naprednem polju; sploh vršijo dobro delo na pravem delavskem polju, ker so resnični boritelji za napredek. Med njimi je naš neustrašivi kanadski pionir in delavski boritelj Anton Šular, ki je še vedno korajžen bojevnik za delavske pravice.

ANTON JANKOVICH

Z ozirom na dopisovanje moram reči, da se je moje dopisovanje nekoliko omejilo, ampak to največ zaradi pomanjkanja časa, kajti eden človek šteje le za enega. Poleg mojega dela za življenjski obstanek se trudim tudi za pet ali šest drugih kulturnih in delavskih organizacij. Kljub temu moji skupni dopisi v zadnjih treh desetletjih v vseh listih presegajo 1.500 dopisov, kar pač nisem mogel vspe, ker je bilo treba obilo časa in truda, da se besede in ideje spravijo na papir.

Smernice dnevnika Prosvete so bile od vsega začetka delavske in svobodomiselne, kar so tudi sedaj. To najbolj vidim, kadar obiskujem naročnike in čitatelje in to vsak dan. Mnogi sami priznajo, da so smernice Prosvete pravilne, da je njeno stališče pravo, pošteno in vredno priznanja. Pred nekaj leti, ko je bilo za spremembo smernic zaradi pojavov v starem kraju, tega nisem trdil, temveč so se je zili, ker ni dala Prosveta podpore tistim, ki so se borili za svoje pravice in za svojo svobodo. Ampak to je bilo le začasno, Prosveta pa je šla naprej po začetni poti, kot ji določa konvencionalna resolucija oziroma resolucije.

Razume se, da sem takrat silil obilo kritike in sem imel neprilike pri kolektah naročnine, ker so se naročniki silno jezili zaradi nepravilnosti pisanja o partizanih in njihovem osvobodilnem gibanju. Jaz sem se odločno postavil na stališče, da mora naš dnevnik ohraniti svoje navedne smernice na vsej črti. Pri tem so mi pomagali mnogi drugi. Razvoj je jasno pokazal, da smo bili v pravem. Takrat so mi očitali marsikaj, celo moje državljanstvo, moj klobuk, moje delo, moje dopise, zraven pa še tisto nagrado. Vse jim je bilo na poti in so vpili, da smo se napili premočnega vina. Na vse take očitke jim nisem dosti odgovarjal. Končno priznanje pa gre gl. odboru, ki je storil konec zmotnemu pisanju. Večina zmaga in večina je demokracija. Danes se seveda jasno vidi, kakor sem že omenil, kdo je imel prav in kdo je zagovarjal zgrešeno stran.

Dogodki v stari domovini so tisočkrat potrdili, da je večina naročnikov in čitateljev dnevnika Prosvete bila v pravem. Jankoviči, ki so ga vršili naši

vrli partizanski borci v Sloveniji in Jugoslaviji sploh, je rodil obilo sadu na drevesu svobode in demokracije, take demokracije, ki prihaja iz pretežne večine ljudstva. Osvobodilna fronta je slavno zmaga, kakor je zmaga slavna rdeča armada ruskega ljudstva. Mihajlovičeva zvezda je naglo zatonila, ker se je bližala po zaslugi protiljudske propagande. Odsel je kraljiček Peter s svojo korumpirano čaršijo vred. Ostalo pa je ljudstvo s Titom na čelu, ki je vodil ljudski odpor proti domačemu in tujemu sovražniku ter končno zmaga!

Sedaj imajo jugoslovanska ljudstva svoje demokratične vlade in svojo federativno in demokratično jugoslovansko republiko! To je bil tisti cilj, za katerega so se ljudstva v stari domovini borila in ga tudi uresničila. Pri tem jih je dnevnik Prosveta zvesto podpiral, neglede na mnenje neznatne manjšine, ki je v kritičnih dneh skušala kreniti Prosveto na napačno pota. Ampak pretežna večina je bila vedno na strani jugoslovanske osvobodilne borbe in na strani Rusije. O tem ni nobenega dvoma. Zmagala je volja ljudske večine v stari domovini in tukaj. Tako je prav, to je demokratično in pravilno!

To se mi je zdelo potrebno omeniti ob tej priložnosti, ob 30-letnici Prosvete, kajti preko tega dejstva se ne more potegniti črta. Lahko pa gremo preko vseh napadov in predhvaljav, ki smo jih bili deležni, v polni zavesti, da smo vršili dobro delo in stali na pravem stališču vse skozi. To nam je v veliko zadoščenje. Saj smo bili deležni napadov od strani reakcije od vsega začetka našega naprednega delovanja, pa smo kljub vsem klevetam šli naprej po začetni poti in zmagali. Tako smo zmogli tudi v slučaju podpiranja naših junaških partizanov in v pravičnem motrenju in ocenjevanju velike ruske borbe, ki je strla fašističnega zmaj na evropski celini, tako da so prvič v zgodovini slovenskega ljudstva sproščena tujih okov.

Če je še kdo, ki mi valed mojega stališča zameri, svobodno mu! Ob koncu mojih spominov ob priložnosti jubileja naše Prosvete priskrbo pozdravljam vse članstvo SNPJ in čitatelje Prosvete, tako tudi vse zastopnike in agitatorje ter agitatorice. Slope se bolj odločno nameram v prihodnosti za razširjenje dnevnika Prosvete, kakor tudi za pojačanje naše vrle Slovenske narodne podporne jednote. Nevdzema naprej, bratje in sestre! Naša pot nas vodi naprej! Naš dnevnik Prosveta nam je svetilnik in kaži-pot! Naprej, ne nazaj!

Najboljši prijatelj in učitelj

Anton Šular, pred. por. oja.

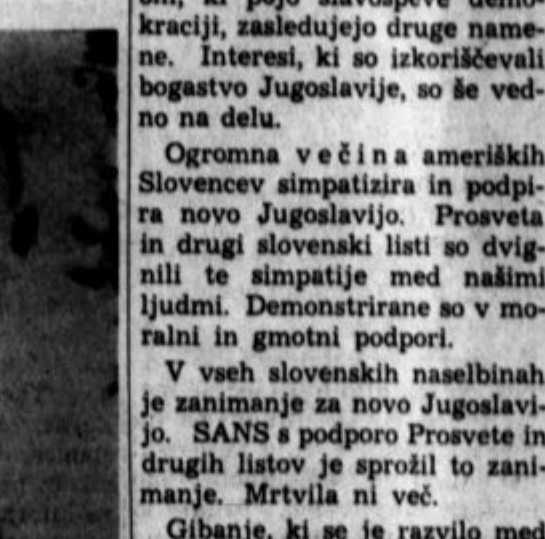
"Glasilo naj postane dnevnik," smo delegatje drug za drugim ponavljali v svojih poročilih na pittsburghski konvenciji leta 1915. Predloženi načrt, da jednota izdaja svoj dnevnik, je bil nato skoro soglasno sprejet. Kdo bi si bil takrat mislil, kako epikalnega pomena je bil tisti korak ne samo za članstvo SNPJ, temveč v splošnem za ameriške Slovence.

Pred leti, med krizo sem se oglašil pri našem farmarju. Pa mi je prišel nateštati svoje križe in težave: "Poljski pridejliki in živina nima nobene prave cene; pšenica je po 45 centov bušelja, koruza 30 centov, prašiči po 2 in pol centa žive vage in tako naprej. Treba je pa vedno kupiti to in ono, in potem še davki in zavarovalnina. Zda mi pa spet poteče naročnina za Prosveto. Ampak vse drugo mora zaenkrat potpeti in počakati, ker hočem pravočasno ponoviti naročnino; brez tega lista ne morem biti. Ko se zvečer ves utrujen in zbit vrnem s polja, najprvo primem v roke Prosveto, da vem kaj se godi po svetu. Obenem pa ta list tako jasno piše, kaj so vzroki te krize in kje je pot v boljšo in pravičnejšo človeško uredbo; da kdor pride-luje, je tudi upravičen uživati ves sad svojega truda, ne pa kot je sedaj, ko se reče na tem raz-ne pijavke in rekupkevalci. Jankoviči, ki so ga vršili naši

Prosveta še vedno koraka naprej

Anton Slabe

Trideset let je že dolga doba v življenju posameznika in tudi delavskega lista kot je Prosveta. Rodila se je v viharju prve svetovne vojne in svoj tridesetletni jubilej proslavlja po zaključanju druge in groznejše svetovne vojne. Svet se še ni oddahnil in pomiril po katastrofi, ki ga je zadela. Topovi so komaj utihnili na frontah, a silijo se že napovedi, da bo svet pognan v novo klanje.

ANTON SLABE, pomočnik urednik Prosvete

Tridesetletnica Prosvete je za ameriške Slovence velik dogodek. Igrala je in še igra veliko vlogo v življenju naših ljudi v Ameriki. Svoje čitatelje, odkar izhaja, seznanja z dogodki, ki se odvijajo med nami in na svetovni pozornici. Opozarja jih na politične in socialne preobrate, ki se vrše danes po vsem svetu. Nikdar prej v zgodovini ni bilo takih preobratov. Interesi držav se križajo in klestijo med seboj.

Konfuzija je velika, ljudje iščejo izhoda in Prosveta, kolikor more, jim kaže pot. Ona pojasnjuje, svetuje in uči. Nihče ji ne more očitati, da ni vršila svojega dela v soglasju z željami in potrebami svojih naročnikov in čitateljev skozi trideset let.

Lahko se reče, da Slovenska narodna podpora jednota ne bi bila naša največja organizacija v Ameriki, če ne bi bilo Prosvete. Jednota ima v Prosveti najboljšega agitatorja in podpornika.

Kmalu po rojstvu je bila Prosveta v ospredju gibanja za ustanovitev jugoslovanske republike. Takrat, kot se je pokazalo, čas še ni dozorel. Tok se je obrnil v drugo smer. Priti je morala druga svetovna vojna, da so se želje ter upi ameriških

zda marsikaj jasno; kaj je narobe z današnje človeško uredbo; le škoda, ker ne moreva tudi svojih otrok zainteresirati za to deje, kakršne razširja Prosveta. Ko bodo šli skozi bole življenja, se bodo pač morali učiti sami.

Ob priložnosti sem obiskal skupno rojakov, ki se nahajajo na stari leta v okrajni ubožnici, ki se nazivlja s poetičnim imenom "County Home" in "County Farm." Takoj je nanesel pogovor na dnevnik Prosveto. "Prosimo te, poskrbi, če moreš, da bomo list še naprej redno prejemali, ker plačat ga nimamo s čim. Pet nas je, ki se skoro stepemo, kadar pride pismoška, kdo bo list prvi čital. Je to edini slovenski časopis, ki ga dobimo v roke; tako razumno piše za navadnega delavca." Zadržala se je jim Prosveta pošljila na stroške jednote.

Ko se je začela kriza leta 1933 vršila 10. redna konvencija SNPJ, smo iskali sredstva in pota, kako ohraniti dnevnik Prosvete, če bi zaradi krize prišel v resne finančne stiske. Tozadeno sprejeta resolucija kaže, da smo bili pripravljeni žrtvovati stenski koledar, združiti s Prosveto Mladinski list in pomagati iz upravnega sklada, če bo potrebno. Dokaz, kako je ves čas znala skupina aktivnih članov članov ceniti svoj list.

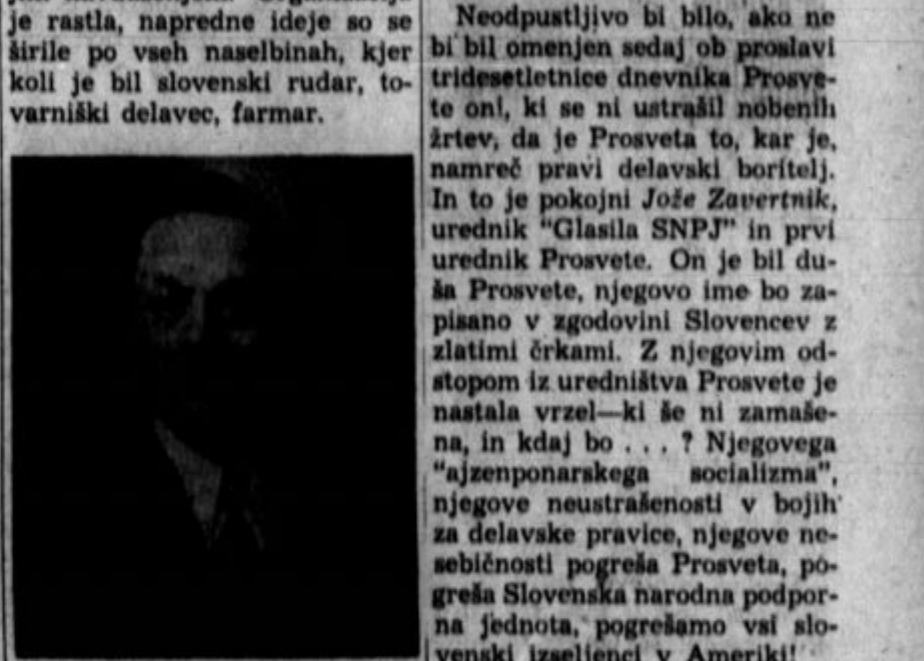
Danes nimamo tega problema. In če bi nastala potreba in nujnost, bi tista dinamična manjšina, od katere je največ odvisen napredek SNPJ, gotovo znala najti pota in sredstva, da dnevnik Prosvete izhaja še naprej, poučuje in izobrazuje slovenske delavce v Ameriki, dokler prva generacija ne leže v grob.

Ob tridesetletnici

Peter Bernik, Chicago

Ako se bo katerikoli pisala zgodovina Slovencev, naseljenih v Severni Ameriki, tedaj bo moral nepristranski zgodovinar za beležiti z velikimi črkami dva najvažnejša pojavi ali dogodka. Gibanje za ustanovitev delavske podporne organizacije s svobodomiselnimi načeli in razredno zavestnimi delavskimi načeli. To gibanje se je pojavilo v septembru 1903, in aprila naslednjega leta je bila ustanovljena podpora organizacija, katere je prekosila v vseh oziirih vse starejše slovenske podporne organizacije, akoravno so nasprotniki preizkusili vsa mogoča sredstva, da bi jo uničili.

Pionirji SNPJ so kmalu po ustanovitvi organizacije spoznali, ako hočejo razširiti načela in principe nove podporne organizacije, da mora organizacija imeti svoj lasten časopis. Izhajati je pričelo "Glasilo SNPJ". Izhajali so že drugi slovenski listi, dnevnik in tednik. Konkurenca je bila huda. Toda ravno ta konkurenca in nasprotstva od vseh strani je navdušila agitatorje, da so ali na delo šli z večjim navdušenjem. Organizacija je rasla, napredne ideje so se širile po vseh naselbinah, kjer koli je bil slovenski rudar, tovarniški delavec, farmar.

PETER BERNIK

Razredna zavest med slovenskimi delavci je rasla bolj in bolj, in kmalu so se slišali glasovi: "Tednik nam je premalo!" Zahteve so se večale, množile, in 12 let po ustanovitvi SNPJ, leta 1915, je konvencija v Pittsburghu, Pa., z velikim navdušenjem sprejela resolucijo za izdajanje dnevnika, kateremu so predlagatelji dotične resolucije dali ime PROSVETA. Toda en pogoj je bil v tej resoluciji: Priglasiti se mora najmanj 5.000 plačanih celoletnih naročnikov.

Oni, ki so komaj čakali dnevnika z istimi načeli in principi kot je bilo "Glasilo SNPJ", so bili nekoliko poparjeni, toda ni jih omalovala, ampak še bolj navdušila za uresničenje njih želje. Šli so neustrašeno na agitacijo, obiskovali so ne samo članstvo SNPJ, ampak potrkali so na vrata slehernega stanovanja, kjer so bili slovenski delavci. Agitacija je bila težka, marsikateri obisk zama. Izhajal je še slovenski dnevnik, zelo razširjen med Slovenci v "novi domovini", priljubljen, ker je prinašal vesti iz "stare domovine" in tu in tam zabavljaj čez "kapitaliste". Težko je bilo agitirati za list, o katerem "nisimo vedeli, kakšen bo"; marsikateri je rekel: "... mačka v žaklju ne kupim; ko izide, mi ga pokaži in ako bo res tak kot praviš, naročil ga bom ..."

Agitatorji za "novi list" in oni, ki so plačali celoletno naročnino, so bolj in bolj zahtevali, da "novi časopis izide." Apelirali so na gl. urad, glavni odbor. Pritisek je bil vedno večji in končno je glavni odbor upošteval želje in predložil za vprašanje na splošno glasovanje. Članstvo je z ogromno večino odglasovalo, da naj dnevnik Prosveta prične takoj izhajati neoziraje se, koliko predplačanih naročnikov je že v "bukvah".

Dne 1. julija 1916 je izšla prva številka dnevnika Prosvete, ki je brez pretiravanja ponos vsem Slovincem, ne samo nam v Ameriki, ampak ponosni so lahko tudi Slovenci v naši stari domovini. Kajti neizpodbitno dejstvo je, da je Prosveta edini slovenski dnevnik s svobodomiselnimi načeli in razredno zavestnimi delavskimi načeli, ki izhaja nepretrgoma 30 let in vso to dobo vodi neustrašeno boj proti izkoriščanju delavstva v eni ali drugi obliki.

Samoumevno, nasprotstva je bilo več kot dovolj vsepovsod proti Prosveti, kot so bila pri ustanovitvi SNPJ. Agitatorji so naleteli na iste potežkoče, toda agitrali so neumorno, nesebično, brez nagrad. Zasluga teh agitatorjev, teh slovenskih "Jim-mie Higginsov" je, da je Prosveta sedaj najbolj razširjeni slovenski časopis v Ameriki.

Po slovenskih rudarskih naselbinah, med slovenskimi tovarniškimi delavci v mestih, je pričel večati ves drugačen veter, delavska razredna zavest se je širila in širila med Slovenci in jugoslovanskimi delavci vobče. V marsikateri rudarski naselbini je bila Prosveta edini delavski časopis, iz katerega so delavci brez razlike na narodnost dobili pravo sliko o delavskem položaju; v marsikateri rudarski naselbini je bila Prosveta edini pravi učitelj in kaži-pot delavcem, kaj je njih naloga, kaj je njih dolžnost, ako hočejo izboljšati svoj položaj.

Neodpušljivo bi bilo, ako ne bi bil omenjen sedaj ob proslavi tridesetletnice dnevnika Prosvete oni, ki se ni ustrašil nobenih žrtv, da je Prosveta to, kar je, namreč pravi delavski borilec. In to je pokojni Jože Zaveržnik, urednik "Glasila SNPJ" in prvi urednik Prosvete. On je bil duša Prosvete, njegovo ime bo zapisano v zgodovini Slovencev z zlatimi črkami. Z njegovim odstopom iz uredništva Prosvete je nastala vrzel—ki še ni zamašena, in kdaj bo ...? Njegovega "ajzenponarskega socializma", njegove neustrašenosti v bojih za delavske pravice, njegove nesebičnosti pogreša Prosveta, pogreša Slovenska narodna podpora jednota, pogrešamo vsi slovenski izseljenci v Ameriki!

Ob vsaki proslavi kakšne pomembne obletnice slavljencu vedno voščimo vse najboljše do dolgo vrsto let. Kaj naj voščimo Prosveti ob proslavi tridesetletnice? Da naj vrši isto delo, kot ga je v zadnjih tridesetih letih? Saj za to je bila ustanovljena! Ako bo vršila te naloge, katere so ji dali ustanovitelji pred tridesetimi leti, izvršila bo svojo nalogo v polnem pomenu besede.

Časi so resni, bolj resni kot so bili ob ustanovitvi dnevnika Prosvete. Delavstvo je prešlo iz ofenzive v defenzivo in v nevarnosti je, da bo izgubilo vse, kar si je z ogromnimi žrtvami priborilo v zadnjih petdesetih letih. Tukaj čaka teška naloga vse delavske časopise: učiti delavstvo, pokazati hibe, katerih ni malo med delavstvom, tudi med strokovno organiziranim, kazati mu pot, po kateri naj hodi, da preide iz defenzive v ofenzivo, bodriti ga v težkem boju. Prosveta ni nikakor izvzeta, ampak biti mora vodnica! Vrši naj isto nalogo, kot jo je pred leti!

Stari polagoma odhajajo; pozornice, na kateri se vrši boj za boljšo človeško družbo, mladina prevzema naša mesta. In tej mladini moramo dati to, kar smo mi pridobili iz Prosvete, in to moramo dati edino le s Prosveto, ki naj postane učiteljica in vodnica naše mladine, kot je bila učiteljica in vodnica nam, ki smo se priselili v Ameriko. Ako Prosveta ne bo vršila tega, ne bo vršila onih nalog, za katere je bila ustanovljena in ves trud ustanoviteljev in agitatorjev je bil zaman.

Toda prepričan sem, da Prosveta ne bo krenila s poti, katere ji je bila začrtana ob ustanovitvi Glasila SNPJ, ne bo opustila cilja, ki ji je bil pokazan z resolucijo, sprejeto na milwauski konvenciji SNPJ, ne bo opustila nalog, katere so ji bile določene na pittsburghski konvenciji, ampak da se bo neustrašeno naprej borila za delavske pravice, proti izkoriščanju delavcev od strani reakcije pod kakršno koli pretvezo. Prepričan sem, da bo ostala zvesta načelom in principom razredno zavrednega delavstva. Naloga so težke, toda doba zadnjih trideset let je nam dokaz, da niso nepremagljive.

Anton Trojar, gl. pomožni tajnik

...tudi embargo so uvedli, da
demokracija ni trpelja." Preskr-
beli so tudi japonske mogotce z
vsem potrebnim za vojno, ker
ni vsem je bil "groš".

Sedaj zgleda, da se bo ta igra
prej ponavljala, to je, da bodo
napadali one, ki bodo pokazali
svoje volje nasečevati svoja
podatka z objubami in z orož-
jem, in s tem bodo seveda viri
svojenih dohodkov ohranjeni.
Ker, ko bo pa enkrat vse vrlo do-
voljeno z vsakovrstnim
nasiljem in municijo, se bo že
videlo kdo, ki bo začel napadati,
in tudi se bodo pa branili in bor-
ili za "demokracijo" se bo nada-
vala. Skrbno gojimo in za-

Naše časopisje

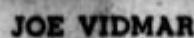
Frank Barbič, član gl. porot.
odsaka

Pozneje, ko sem bil malo večji kot sv. Neža, sem šel proti Zagorju ob Savi in se seznanil s časopisom Rodoljubom, katerega je čital Škornik, steklobrusni mojster, in ga nam rad dal. To je bil liberalni list. Za Prvega maja pa smo dobili socialdemokratski list Rdeči prapor, ki ga je urejeval Etbin Kristan. Pozneje pa je Anton Korath, sin mojega mojstra, naročil "Štajerca", nemškutarski časopis, kateri je napadal neki list v Mariboru in ga imenoval žvinski list, seve je pisal "živina" v nemščini.

pa se, kako je vstal na se, društva Slavije Frank Alesh, ki je bil vedno vnet agitator, ter nam govoril, da je potreben list članom SNPJ. Priporočal je, da bi se člani naročili nanj. Tudi drugi so govorili. Nekateri so bili za ustanovitev, drugi pa proti.

Kadar moraš tepati jajca ali testo, te pogostoma jezi skleda, ki pleše po mizi sem in tja. Pomagaš si, če položiš pod skledo zložen prt, ki obenem čuva mizo, da se ne omraska.

Joe Vidmar

Četudi je to temna stran v zgodovini delavskega časopisa, je kljub temu potrebno, da se spominjamo tudi teh reči ob tako važnem jubileju. Da se postavi zopet mir in red, ki je ne-

Prepričan sem, da ima Prosveta še lepo bodočnost med slovenskimi naseljenci v tej deželi in dovolj delov na izobraževalnem polju, katerega upam, da bo tudi vestno vršila, dokler bo pod vodstvom sedajnega urednika in to na podlagi razredno zavrednega delavstva!

Na braniku bratstva in svobode

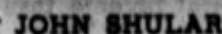
Andrej Vidrih,
član pcr. odseka

podobni robo! Vsa taka zava-
janja danes spadajo na "scrap
yard"! Prilagoditi se je tre-
bnovim razmeram! Voditelji, ki
se sprejo med seboj in jo potem
uberejo vsak po svoji poti, ka-
kor se je zgodilo v ameriški so-
cialistični stranki, so v veliki
zmoti, če mislijo, da jim bo na-
rod sledil. Ljudstvo, narod jim
ne bo sledil, ker ve, da s tako
cepitvijo v stranki sami uničuje
lastno moč.

Moje mnenje je, da je danes Prosveta bolje urejevana kot je bila še kdaj prej. Njeno pisanje odgovarja duhu časa in se ravna v smislu smernic, katere so ji bile načrtane ob času ustanovitve. Ravna se v smislu ustave Slovenske narodne podporne jednote in ne zabranjuje svo-

Nekaj izkušenj Prosvetinega agitatorja

John Shular

A black and white portrait of a man with dark hair, wearing a suit jacket, white shirt, and dark tie. He is looking slightly to the right of the camera. The image is framed by a thin black border.

Ker je dnevnik moj resnični prijatelj in verujem v načela, katere propagira, sem si mislil sam pri sebi, kaj če bi stopil malo po naselbinah in skušal dobiti kaj novih naročnikov, kajti list, če hočemo, da bo uspešno izhajal, mora imeti naročnike, na drugi strani pa naši ljudje potrebujejo dober list. Časa imam na pretek, volje za agitacijo tudi — agitatorične zmoglosti? — hm! . . . Kdo pa je na svet prinesel kake zmoglosti ali izkušnje? Te se pridobe le s praktičnim delom! Pa sem pisal upravniku lista za informacije, potrebne tiskovine in druga navodila. Upravnik mi je odgovoril, da ga veseli, da se bo nekdo zavzel za razširjenje lista tudi med kasaškimi rojaki. Sicer imamo lepo število naročnikov na dnevnik, vendar je p. o. stora za agitacijo še dovolj.

badno mišljenje posameznikom, v tem pa se zrcali pravi smisel demokratičnih načel.

Ob 30-letnem jubileju kličem: Prosveta, nadaljuj s svojo misijo enakopravnosti, bratstva in svobode, ter zahajaj še nadalje v vsako slovensko hišo širom ameriškega kontinenta!

V nekaj tednih sem površno opletel vse kanzaske naselbine in se seznanil z rojaki, katerim sem poprej le površno poznal. Ob tridesetletnici dnevnika *Prosvete* kilémno: Postal si velik zato, ker si učil naše delavstvo prave vere, vero v zarjo svobode, katera mora zasiliati tudi vsemu delovnemu ljudstvu sveta, zato ti je zagotovljen obstoj, dokler bo kaj slovenskega življa v Ameriki!

GORKIJEVA PISMA

V Novosibirsku so našli 23 pisem, ki jih je Maksim Gorki pisal sibirskemu pisatelju in etnografu V. I. Ančiču. Ta pisma so z literarno zgodovinskega stališča zelo zanimiva in dajejo mnogo gradiva za zgodovino razvoja slavnega ruskega revolucionarnega pisatelja.

GEOGRAFSKA RAZLIKA
Neka mlada Amerikanka
bila malce v skrbeh zaradi č
sopisnih poročil o ženitvah i
merikih vojakov v Avstraliji
domačinkami. Pa je pisala sv
jemu fantu: "Kaj pa imajo Av
stralke takega, kar me v Ame
riki nimamo, da vas tako mika
jo?" Fant ji je odpisal: "Ni